

PK-1426

Seat No. _____

M.A. (Part - I) Examination

March /April - 2011

English : Paper - I

(Literature In English 1550 to 1660)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- 1 (a) Elaborate the salient features of the Elizabethan Sonnet keeping in mind the Sonnets prescribed for your study.

OR

- (b) Attempt a critical appreciation of John Donne's metaphysical poems prescribed for your study. Explain in detail the tenets of Metaphysical school of poetry in the light of the poems.

- 2 (a) Write a note on the chief themes of Spencer's "The Faerie Queen - Book I".

OR

- (b) Explain why Book-IX is considered to be the central part of Milton's 'Paradise Lost'. How does it become the turning point of the epic ?

- 3 (a) Some argue that honour is the central theme of Shakespeare's play, "Henry-IV, Part-I. Do you agree ? and, if so, why ?

OR

- (b) Discuss the significance of old age and death in "King Lear".
- 4 (a) Evaluate Shakespeare's "The Tempest" as a story about love, revenge and greed.

OR

- (b) How does Shakespeare present ideas about 'mortality' and 'mercy' in 'Measure for Measure' ?
- 5 (a) Thomas Kyd's "The Spanish Tragedy" deals with "Just and Sharp revenge" : The Question of Underworld Justice." Explain.

OR

- (b) Write a detailed note on plot-construction of Middleton's "The Changeling".

PK-1436

Seat No. _____

M.A. (Part - I) Examination

March /April - 2011

English : Paper - II

(Literature In English 1660-1798)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- Instructions ::**
- (1) All questions carry equal marks.
 - (2) Mention clearly the options you attempt.

- 1 (a) "Dryden noticed the evils which were prevailing in society, State and church and thus turned to be a satirist and became the poet of reason". Justify the above statement with reference to the poems you have studied.

OR

- (b) Bring out the mock-heroic elements in Pope's *The Dunciad*, Book-I.

- 2 (a) "At his best Robert Burns is one of the greatest lyric poets in the world" - Discuss.

OR

- (b) Evaluate 'Venice Prescribed' as a heroic tragedy.

- 3 (a) Critically appreciate 'The Man of Mode' as a comedy of manners.

OR

- (b) "Richard Steele tried to expose the false arts of life, vanity and affection in his essays." Discuss.

- 4 (a) "Joseph Addison was the moral monitor of his Age". Discuss the statement with reference to the essays you have studied.

OR

- (b) "Reflection of a moralizing nature are to be found in Samuel Johnson's essays." Evaluate.

- 5 (a) Discuss critically the theme of Moliere's 'The Misanthrope'.

OR

- (b) "Candide experiences that this is really not the best of all possible worlds." Justify.

* P K - 1 4 4 7 / 1 4 0 0 *

PK-1447

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March /April - 2011

English : Paper - III

(Literature In English : 1798-1914)

(Old Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

Instruction : Mention clearly the options you attempt.

- 1 (a) Examine William Wordsworth's poetic achievement with reference to the poems you have studied. **20**

OR

- (b) Examine William Blake as a precursor of the Romantic movement.

- 2 (a) Write a note on the poetic achievement of Tennyson with reference to the poems you have studied. **20**

OR

- (b) Write a note on Dickens's art of characterization with reference to *Great Expectations*.

- 3 (a) Discuss Thackeray as a social satirist with reference to the theme of *Vanity Fair*. **20**

OR

(b) Write a note on the achievement of George Eliot as a novelist with reference to *Middlemarch*.

4 (a) Discuss Michael Henchard as a tragic character. 20

OR

(b) Comment critically on the Irish peasant life as depicted in *The Playboy of the Western World*.

5 (a) Write a note on the theme of Thoreau's *Walden*. 20

OR

(b) Do you agree that the *Crime and Punishment* is predominantly concerned with moral issues? Discuss.

PK-1461

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

English : Paper - IV

(Literature in English 1914 - 2000)

(Old Course)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- Instructions :** (1) All questions carry equal marks.
(2) Mention clearly the options you attempt.

- 1 (a) Write a note on the poetic achievement of W.B. Yeats with special reference to the poems you have studied. 20

OR

- (b) Do you agree that Hardy was a Pessimist ? Give reasons for your answer with special reference to the poems you have studied. 20

- 2 (a) Discuss Sylvia Plath as a Confessional Poet. 20

OR

- (b) Write a note on the theme of *Lord Jim*. 20

- 3 (a) Critically comment on *The Grapes of Wrath* as a novel which deals with contemporary social issues. 20

OR

- (b) Write a note on the theme of Huxley's *Brave New World*. 20

- 4 (a) Discuss Jhavala's art of characterization with special reference to *Heat and Dust*. 20

OR

- (b) Write a note on *The Caretaker* as an absurd play. 20

- 5 (a) Evaluate Osborne as a modern playwright with special reference to *Look Back in Anger*. 20

OR

- (b) Discuss Kafka's *The Trial* as an existential play. 20
-

PK-1429

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit (Special) : Paper - I

(१) प्रतिमानाटकम्

(२) अभिज्ञानशाकुन्तलम् (१ तः ५ अङ्क)

(३) उत्तररामचरितम् (१ तः ३ अङ्क)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

१ (अ) नीचेनाभिंथी गभे ते त्रशानो अनुवाह करो : १२
1 (a) Translate any three of the following : 12

- (१) आरब्धे पटहे, स्थिते गुरुजने, भद्रासने लंघते,
स्कन्धोच्चारणनम्यमानवदनप्रच्योतितोये घटे ।
राज्ञाहूय विसर्जिते, मयि जनो धैर्येण मे विस्मितः
स्वः पुत्रः कुरुते पितुर्यदि वचः कस्तत्र भो विस्मयः ॥ (प्र.१-५)
- (२) राज्ये त्वामभिषिच्य, सन्नरपतेर्लाभात् कुतार्थाः प्रजाः
कृत्वा त्वत्सहजान् समानविभवान् कुर्वात्मनः संततम् ।
इत्यादिश्य च ते, तपोवनमितो गन्तव्यमित्येतया ।
कैकेय्या हि तदन्यथा कृतमहो निःशेषमेकक्षणे ॥ (प्र.२-१९)
- (३) वयमयशसा चीरेणार्या, नृपो गृहमृत्युना,
प्रततरुदितैः कृत्स्नायोध्या, मृगैः सह लक्ष्मणः ।
दयिततनयाः शोकेनाम्बाः स्तुषाध्वपरिश्रमैः
धिगिति वचसा चोग्रेणात्मा त्वया ननु योजितः ॥ (प्र. ३-१७)
- (४) गत्वा पूर्वं स्वसैन्यमभिसरिसमये खं समानैर्विमानै -
र्विख्यातो यो विमर्दे, स स इति बहुशः सासुराणां सुराणाम् ।
स श्रीमांस्त्यक्तदेहो, दयितमपि विना स्नेहवन्तं भवन्तं
स्वर्गस्थः, साम्प्रतं किं रमयति पितृभिः स्वैर्नरेन्द्रैर्नरेन्द्रः ॥ (प्र.४-१७)
- (५) पक्ष्याभ्यां परिभूय वीर्यविषयं द्वन्द्वं प्रतिव्यूहते
तुण्डाभ्यां सुनिघृष्टतीक्ष्णमचलः संवेष्टन चेष्टते ।
तीक्ष्णैरायसकण्टकैरिव नखैर्भीमान्तरं वक्षसो
वज्राग्रैरिव दार्यमाणविषमाच्छैलाच्छिला पाट्यते ॥

- (ब) गमे ते बे ससंदर्भ सभज्ञवो : ८
- (b) Explain with reference to the context any two : 8
- (१) अल्पं तुल्यशीलानि द्वन्द्वानि सृज्यन्ते ।
- (२) अधन्यस्य मम कार्तवीर्यस्येव बाहुसहस्रं नास्ति ।
- (३) आर्य, अलमिदानीं व्रणे प्रहर्तुम् ।
- (४) हम्, अद्याप्यविश्वसन्तमिव मे प्रतिभाति ।
- २ नीयेनाभांथी गमे ते बे विशे टूंकनोंध लपो : १४
- 2 Write notes on any two of the following : 14
- (१) वल्कलप्रसङ्गः
- (२) दशरथविलापः
- (३) 'प्रतिमानाटकम्' शीर्षकस्य यथार्थता ।
- (४) प्रतिभा दृश्यभां नाटकीय तत्त्व.
- (4) Dramatic element in statue scene.
- अथवा / OR**
- २ "भास सभस्या" विगते यर्थो. १४
- 2 Discuss in detail Bhasa problem. 14
- ३ (अ) गमे ते त्रशानो अनुवाद करो : १२
- 3 (a) Translate any three of the following : 12
- (१) नीवाराः शुक्रगर्भकोटरमुखभ्रष्टास्तरुणामधः
प्रस्निग्धाः क्ववचिदिङ्गुदीफलभिदः सूच्यन्त एवोपलाः।
विश्वासोपगमादभिन्नगतयः शब्दं सहनो मृगा -
स्तोयाधारपथाश्च वल्कलशिखानिष्यन्दरेखाङ्किताः ॥ (शाकु. १-१४)
- (२) अनाघातं पुष्यं किसलयमलूनं कररुहै -
रनाविद्धं रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम् ।
अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रुपमनघं
न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः। (शकु. २-१०)
- (३) इदमशिशिरैन्तस्तापाद्विवर्णमणीकृतं
निशि निशि भुजन्यस्तापाङ्गप्रसारिभिरश्रुभिः ।
अनभिलुलित ज्याघाताङ्क मुहुर्मणिबन्धना -
त्कनकवलयं स्रस्तं स्रस्तं मया प्रतिसार्यते ॥ (शाकु. ३-१२)

- (४) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम् ।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सवैरनुज्ञायताम् ॥ (शाकु. ४-९)
- (५) मय्येव विस्मरणदारुणचित्तवृत्तौ
वृत्तं रहः प्रणयमप्रतिपद्यमाने ।
भेदाद्भ्रुवोः कुटिलयोरतिलोहिताक्ष्या ।
भग्न शरासनमिवातिरुषा स्मरस्या । (शाकु. ५-२३)

- (अ) गमे ते भे ससंदर्भ सभञ्जवो : ८
- (b) Explain with reference to the context any two : 8
- (१) आशङ्कसे यदग्निं तदिदं स्पर्शक्षमं रत्नम् ।
(२) स्निग्धजनसंविभक्तं हि दुःखं सद्भवेद नं भवति ।
(३) को नामोष्णोदकेन नवमालिकां सिञ्चति ।
(४) अहो, किं मे वामेतरन्नयनं विस्फुरति ।

- ४ गमे ते भे विशे टूंकनोंध लपो : १३
- 4 Write notes on any two : 13
- (१) पुत्रपिण्डपालनव्रत
(२) शकुन्तलाप्रत्यादेशः
(३) दुष्यन्तः
(४) उपमा कालिदासस्य ।

अथवा / OR

- ४ 'अभिज्ञानशाकुन्तलम्'ना योथा अंकनं रसदर्शन करो. १३
- 4 Critical appreciation - चतुर्थ अङ्क of शाकुन्तलम् । 13
- ५ (अ) नीयेनाभांथी गमे ते त्रशानो अनुवाद करो : १२
- 5 (a) Translate any three of the following : 12
- (१) विश्वम्भरा भगवती भवतीमसूत,
राजा प्रजापतिसमो जनकः पिता ते ।
तेषां वधूस्त्वमसि नन्दिनि पार्थिवानां
येषां कुलेषु सविता च गुरुर्वयं च । (उ.रा. १-९)

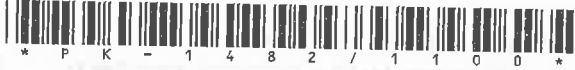
- (२) अयं ते बाष्पौघस्रुटित इव मुक्तामणिसरो
 विसर्पन् धाराभिर्लुठिति धरणी जर्जरकणः ।
 निरुद्धोऽप्यावेगः स्फुरदधरनासापुटतया
 परेषामुन्नेयो भवति च भराध्मातहृदयः ॥ (उ.रा. १-२९)
- (३) वितरति गुरुः प्राज्ञे विद्यां यथैव तथा जडे
 न तु खलु तयोर्ज्ञाने शिक्तं करोत्यपहिन्त वा ।
 भवित हि पुनर्भूयान् भेदः फलं प्रतितद्यथा
 प्रभवति शुचिबिम्बग्राहे मणिर्न मृदादयः ॥ (उ.रा. २-४)
- (४) कूजत्कुञ्जकुटीरकौशिकघटाधूत्का रवत्कीचक-
 स्तम्बाडम्बरमूकमौकुलिकुलः क्रौञ्चावतोऽयं गिरिः ।
 एतस्मिन् प्रचलाकिनां प्रचलतामुद्वेजिताः कूजितै -
 रुद्वेल्लन्ति पुराणरोहिणतरुस्कन्धेषु कुम्भीनसाः ॥ (उ.रा. २-२९)
- (५) हा हा देवि । स्फुटति हृदयं ध्वंसते देहबन्धः
 शून्यं मन्ये जगदविरतज्वालमन्तर्ज्वलामि ।
 सीदन्नन्धे तमसि विधुरो मञ्जतीवान्तरात्मा ।
 विष्वङ्मोहः स्थगयति कथं मन्दभाग्यः करोमि ॥ (उ.रा. ३-३८)

- (अ) गमे ते बे ससंदर्भ सभज्ञावो : ८
- (b) Explain with reference to context any two : 8
- (१) ऋषीणां पुनराद्यानां वाचमर्थोऽनुधावति ।
 (२) लोकोत्तराणां चेतांसि को हि विज्ञातुमर्हति ।
 (३) सत्संगजानि निधनान्यपि तारयन्ति ।
 (४) जाने पुनः प्रत्यागतमिव जीवितं त्रैलोक्यस्य ।

- ६ गमे ते बे विशे टूंकनोंध लपो : १३
- 6 Write notes on any two : 13
- (१) अथावक्रप्रसङ्गः । (२) शम्बूकवधप्रसङ्गः
 (३) छायासीतादृश्य (४) उत्तररामचरितम् शीर्षक ।

अथवा / OR

- ६ 'एको रसः करुण एव' - आ विधान उत्तररामचरितना संदर्भभां १३
 यर्थो.
- 6 'एको रसः करुण एव' - Discuss the statement in 13
 context of उत्तररामचरितम् ।

PK-1482

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit : Paper - I

[प्रतिमा (सम्पूर्ण) अ. शाकु. (१ थी ५), उ. रा. चरित १.३]
(Subsidiary)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- १ (अ) नीचेनाभांथी कोर्ध पश त्रश श्लोकनो अनुवाद करो : १२
- 1 (a) Translate any **three** shloka of the following : 12
- (१) छत्रं सव्यजनं सनन्दिपटहं भद्रासनं कल्पितं
न्यस्ता हेममयाः सदर्भकुसुमास्तीर्थाम्बुपूर्णा घटाः।
युक्तः पुष्परथश्च मन्त्रिसहिताः पौराः समभ्यागताः
सर्वस्यास्य हि मङ्गलः स भगवान् वेद्यां वसिष्ठः स्थितः॥१.३
- (२) यदि न सहसे राज्ञो मोहं धनुः स्पृश मा दयां
स्वजननिभृतः सर्वोऽप्येवं मृदुः परिभूयते।
अथ न रुचितं मुञ्च त्वं मामहं कृतनिश्चयो
युवतिरहितं लोकं कर्तुं यतश्छलिता वयम्॥१.१८
- (३) हा वत्स राम जगतां नयनाभिराम
हा वत्स लक्ष्मण सलक्षणसर्वगात्र।
हा साध्वि मैथिलि पतिस्थितचित्तवृत्ते
हा हा गताः किल वनं बत मे तनूजाः॥२.४
- (४) द्रुमा धावन्तीव द्रुतरथगतिक्षीणविषया
नदीवोद्वृत्ताम्बुर्निपतति मही नेमिविवरे।
अरव्यक्तिर्नष्टा स्थितमिव जवाच्चक्रवलयं
रजश्चाश्वोद्भूतं पतति पुरतो नानुपतति॥३.२
- (५) कस्यासौ सदृशतरः स्वरः पितुर्मे
गाम्भीर्यात् परिभवतीव मेघनादम्।
यः कुवन् मम हृदयस्य बन्धुरागशङ्कां
सस्नेहः श्रुतिपथमिष्टतः प्रविष्टः॥४.६

- (ब) नीचेनाभांथी गमे ते बे ससंदर्भ सभजवो : ८
- (b) Explain with reference to the context any **two** 8
of the following :
- (१) अथवा बहुवृत्तान्तानि राजकुलानि नाम।
(२) अल्पं तुल्यशीलानि द्वंद्वानि सृज्यन्ते।
(३) नहि नहि इयं ते जननी।
(४) सर्वं श्रद्धया दत्तं श्राद्धम्।

- २ नीचेनाभांथी कोई पक्ष बे उपर विवेचनात्मक नोंध लखो : १४
- 2 Write critical notes on any **two** of the following: 14
- (१) प्रतिमा शीर्षकः।
(२) वल्कलप्रसङ्गः।
(३) सीताहरणप्रसङ्गः।
(४) रामनुं पात्र
(4) Character of राम.

अथवा / OR

- २ भासनी नाट्यशैली अंगे यर्था करो. १४
- 2 Discuss the dramatic style of भास. 14
- ३ (अ) नीचेनाभांथी कोई पक्ष त्रशानो अनुवाद करो : १२
- 3 (a) Translate any **three** of the following : 12
- (१) ग्रीवाभङ्गाभिरामं मुहुरनुपतति स्यन्दने बद्धदृष्टिः
पश्चार्धेन प्रविष्टः शरपतनभयाद् भूयसा पूर्वकायम्।
दर्भैरर्धावलीढैः श्रमविवृतमुखभ्रंशिभिः कीर्णवर्त्मा
पश्योदग्रप्लुतत्वाद्वियति बहुतरं स्तोकमुर्व्या प्रयाति॥१.७
- (२) अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहै-
रनाविद्धं रत्नं मधु नवमनास्वादितरसम्।
अखण्डं पुण्यानां फलमिव च तद्रूपमनघं
न जाने भोक्तारं कमिह समुपस्थास्यति विधिः॥२.१०
- (३) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्माष्वपीतेषु या
नादत्ते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम्।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम्॥४.९

- (४) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुकी भवति यत्सुखितोऽपि जन्तुः।
तच्चेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि ॥ ५.२
- (५) त्वमर्हतां प्राग्रसरः स्मृतोऽसि य-
च्छकुन्तला मूर्तिमती च सत्क्रिया।
समानयंस्तुल्यगुणं वधूवरं
चिरस्य वाच्यं न गतः प्रजापतिः ॥ ५.१५
- (७) नीयेनाभांथी गमे ते भे असंदर्भं सभञ्जवो : ८
- (b) Explain with reference to the context any 8
two of the following :
- (१) अथवा भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र।
(२) किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्।
(३) त्रिशङ्कुरिवान्तराले तिष्ठ।
(४) अनिर्वर्णनीयं परकलत्रम्।
- ४ नीयेनाभांथी गमे ते भे उपर विवेचनात्मक नोंध लभो : १३
- 4 Write critical notes on any two of the following : 13
- (१) भ्रमरबाधाप्रसङ्गः।
(२) काविकासनुं जवन
(2) The life of कालिदास
(३) दुष्यन्तनुं पात्र
(3) Character of दुष्यन्त
(४) अभिज्ञानशाकुन्तलम्नी योथो अंक
(4) Appreciation - चतुर्थ अङ्क of शाकुन्तलम्।
- अथवा / OR
- ४ काविकासनी नाट्यशैली अंगे यर्था करो. १३
- 4 Discuss the dramatic style of कालिदास. 13
- ५ (अ) नीयेनाभांथी कोर्ध पक्ष त्रशानो अनुवाद करो : १२
- 5 (a) Translate any three of the following : 12
- (१) किमपि किमपि मन्दं मन्दमासत्तियोगा-
दविरलितकपोलं जल्पतोरक्रमेण।
अशिथिलपरिरम्भव्यापृतैकैकदोष्णो-
रविदितगतयामा रात्रिरेव व्यरंसीत् ॥१.२७

(२) अथेदं रक्षोभिः कनकहरिणच्छद्मविविना
 तथा वृत्तं पापैर्व्यथयति यथा क्षालितमपि।
 जनस्थाने शून्ये विकलकरणैरार्यचरितै-
 रपिग्रावा रोदित्यपि दलति वज्रस्य हृदयम्॥१९.२८

(३) हे हस्त दक्षिण मृतस्य शिशोर्द्विजस्य
 जीवातवे विसृज शूद्रमुनौ कृपाणम्।
 रामस्य बाहुरसि निर्भरगर्भखिन्न
 सीताविवासनपटोः करुणा कुतस्ते॥२.१०

(४) पुरा यत्र स्रोतः पुलिनमधुना तत्र सरितां
 विपर्यासं यातो घनविरलभावः क्षितिरुहाम्।
 बहोर्दृष्टं कालादपरमिव मन्ये वनमिदं
 निवेशः शैलानां तदिदमिति बुद्धिं ब्रूयति॥२.२७

(५) त्वं जीवितं त्वमसि मे हृदयं द्वितीयं
 त्वं कौमुदी नयनयोरमृतं त्वमङ्गे।
 इत्यादिभिः प्रियशतैरनुरुध्य मुग्धां
 तामेव शान्तमथवा किमिहोत्तरेण॥३.२६।

(अ) नीयेनाभांथी गभे ते धे असंदर्भ सभञ्जवो : ८

(b) Explain with reference to the context any two of the following : 8

(१) यथा स्त्रीणां तथा वाचां साधुत्वे दुर्जनो जनः।

(२) ते हि नो दिवसा गताः।

(३) वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि।

(४) अहो संविधानकम्।

६ नीयेनाभांथी कोर्ष पश धे उपर विवेयनात्मक नोँध लपो : १३

6 Write critical notes on any two of the following : 13

(१) चित्रदर्शनप्रसङ्गः। (२) शम्बूकवधप्रसङ्गः।

(३) तृतीय अंकनुं भडत्त्व (3) Importance of Third Act

(४) 'उत्तररामचरितम्' शीर्षकः।

अथवा / OR

६ भवभूतिनी नाट्यकला विशे यर्या करे.

6 Discuss भवभूति's Art of Drama.

PK-1439

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit : Paper - II

(Nirukta - 1, 2, 4, & 7, Unseen
& Meghaduta)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- १ (अ) नीचेनाभांथी गभे ते यार विधानो सभञ्जवो : १६
- 1 (a) Explain any four of the following : 16
- (१) षड् भावविकारा भवन्तीति वार्षायणि ।
- (२) परः सन्निकर्षः संहिता । पदप्रकृतिः संहिता
(ऋक् प्राति. २/१)
- (३) अध्यापिता ये गुरुं नाद्रियन्ते विप्रा वाचा मनसा कर्मणा वा ।
- (४) तत्कोवृत्रः । (त्वाष्ट्रैऽसुर इति ऐतिहासिकाः) मेघः इति नैरुक्ताः ।
- (५) कनीनके कन्यके । कन्या कमनीया भवति । क्वेयं नेतव्येति वा ।
- (६) त्रितं कूपेऽवहितमेतत्सूक्तं प्रतिबभौ । तत्र ब्रह्म इतिहासमिश्रम्
ऋङ्मिश्रं गाथामिश्रं भवति । त्रितः तीर्णतमो मेघया बभूव ।
- (७) ताः त्रिविधाः ऋचः । परोक्षकृताः प्रत्यक्षकृताः आध्यात्मिक्यश्च ।
- (८) माहाभार्यात् देवतायाः एकः आत्मा बहुधा स्तूयते ।
- २ (अ) नीचेनाभांथी गभे ते यारनां यास्कानुसारी निर्वचन आपो. १२
- 2 (a) Give etymologies according to Yaska any four 12
of the followings :
- (१) निघण्टवः
- (२) अग्नि
- (३) आदित्य
- (४) दमूनाः ।
- (५) दक्षिणा
- (६) रात्रिः
- (७) वैश्वानरः
- (८) अन्तरिक्षम् ।

(ब) गभे ते बे पर टूंकनीध लधो. १०

(b) Write short notes on any **two** of the followings : 10

(१) निरुक्तप्रयोजनानि ।

(२) निरुक्त अध्ययन अधिकारी ।

(३) चत्वारि पदजातानि ।

(४) देवतानांमाकारचिन्तनानि ।

३ यास्क प्रभाषे निर्वचनना सिद्धांतोनी यर्था करो. १२

3 Discuss the principles of derivation according to Yaska. 12

अथवा / OR

३ 'अनर्थकाः मन्त्राः' विधाननी कौत्स अने यास्कना मतने आधारे यर्था करो. १२

3 Discuss the statement 'अनर्थकाः मन्त्राः' according to कौत्स and यास्क. 12

४ (अ) नीयेनाभांथी गभे ते बे श्लोकोनी संस्कृतभां सभजूती आपो : २०

4 (a) Explain any **two** of the following verses in Sanskrit : 20

(१) कश्चित्कान्ताविरहगुरुणा स्वाधिकारात्प्रमत्तः ।

शापेनास्तंगमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः ।

यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नानपुण्योदकेषु

स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु ॥१॥

(२) धूमज्योतिः सलिलमरुतां संनिपातः क्वमेघः

संदेशार्थाः क्व पटुकरणैः प्राणिभिः प्रापणीयाः ।

इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन्गुह्यकस्तं ययाचे

कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतना चेतनेषु ॥५॥

- (३) हस्ते लीलकमलमलके बालकुन्दानुविद्धं
नीता लोघ्रप्रसवरजसा पाण्डुतामानने श्रीः ।
चूडापाशे नवकुरबकं चारु कर्णे शीरीषं
सीमन्ते च त्वदुपगमजं यत्र नीपं वधूनाम् ॥२॥
- (४) मन्दाकिन्याः सलिलशिशिरैः सेव्यमाना मरुद्भिः—
मन्दाराणामनुतटरूहां छायया वारितोष्णाः ।
अन्वेष्टव्यैः कनकसिक्तामुष्टिनिक्षेपगूढैः
संक्रीडन्ते मणिभिरमरप्रार्थिता यत्र कन्याः ॥६॥

५ (अ) नीयेनाभांथी गमे ते ओ३ (गद्यभंड अथवा भे श्लोको)नी १०
अनुवाद करो :

5 (a) Translate any **one** of the following passage 10
or two following verses :

- (१) एकदा दुष्यन्तो नाम राजा मृगयायै वनमगच्छत् । तत्र बहवः
पशवस्तेनाहन्यत । एकं मृगं पलायमानं विलोक्यासौ शरेणं
तं हन्तुमैच्छत् । अत्रान्तरे केचिन्मुनयस्तत्रागताः । तेऽवदन्—
'भो भो राजन्, आश्रममृगोऽयं न हन्तव्येः ।' ततो भूपेन शरः
प्रतिसंहतः । प्रसन्ना मुनयस्तमवदन्— 'वीरमात्मज लभस्व'
इति । तदनन्तरं दुष्यन्तः कण्वस्य महर्षेराश्रममगच्छत् । कण्वः
सोमतीर्थे गत आसीत् । तस्य कृतिका दुहिता शकुन्तला स्वाश्रम
आसीत् । दुष्यन्ताय सा स्वागतं व्याहरत् । अनन्तरं दुष्यन्तस्तां
पर्यणयत् ।

अथवा / OR

- (१) दाक्षिण्यं स्वजने दया परजने शाठ्यं सदा दुर्जने
प्रीतिः साधुजने नयो नृपजने विद्वज्जनेष्वार्जवम् ।
शौर्यं शत्रुजने क्षमा गुरुजने नारीजने धूर्तता
ये चैव पुरुषाः कलासु कुशलास्तेष्वेव लोकस्थितिः ॥
- (२) धृष्टं धृष्टं पुनरपि पुनश्चन्दनं चारुगन्धं
छिन्नः छिन्नः पुनरपि पुनः स्वादुचेवेषुदण्डम् ।
दग्धं दग्धं पुनरपि पुनः काश्चनं कान्तवर्णं
प्राणान्तेऽपि प्रकृतिविकृतिर्जायते नोत्तमानाम् ॥

- (a) संस्कृतभां पत्र लपो : (गभे ते ओङ्क) १०
 (b) Do letter writing in Sanskrit : (any one) 10
 (१) असामाजिक तत्वानां संत्रासविषयकः पुलिस-अधिक्षकं प्रति अभियोग पत्रम् ।
 (२) संस्कृताध्यापकस्थाने नियुक्ति प्राप्तर्ध्य आवेदनपत्रम् ।

- ६ संस्कृत प्रश्नोना संस्कृतभां उत्तर आपो : (गभे ते ढस) १०
 6 Answer in sanskrit of sanskrit questions : (any ten) 10
 (१) भारतवर्षस्य प्रधानमन्त्रिपदं केन अलङ्कृतम् ?
 (२) गङ्गानदी कस्मात् पर्वतात् प्रभवति ?
 (३) हेम. उ. गुजरात विश्वविद्यालयस्य कुलपति कः अस्ति ?
 (४) अभिज्ञानशाकुन्तलम् नाटकस्य नायिका का अस्ति ?
 (५) ध्वन्यालोकग्रन्थः केन रचितम् अस्ति ?
 (६) श्रीमद्भगवद्गीतायां कति अध्यायाः सन्ति ?
 (७) श्रीकृष्णः कस्य पुत्रः आसीत् ?
 (८) कालिदासेन कति नाटकानि रचितानि ? के के नायकानि ?
 (९) अष्टाध्यायी केन रचितम् अस्ति ?
 (१०) उ.गु. विश्वविद्यालयस्य मुद्राङ्कितं सूत्रं किम् अस्ति ?
 (११) पुराणस्य पञ्च लक्षणानि कानि ?
 (१२) कलिकालसर्वज्ञः कः अभवत् ?
 (१३) कालिदासः केन उपनाम्ना प्रसिद्धः ?
 (१४) पञ्चप्राणानां नामानि देहि ?
 (१५) सूर्यः कदा उदेति ?

PK-1450

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit : Paper - III

(अलङ्कारशास्त्रम्)

(१) ध्वन्यालोकः (आनन्दवर्धनः)

(२) नाट्यशास्त्र (१, २, ६) (भरतमुनिः)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

१ नीचेनाभांथी कोरु ढश यर सविस्तर सभशरुवु : २०

1 Explain fully any **four** of the following : 20

(१) काव्यस्यात्मा स एवार्थस्तथा चादिकवेः पुरा।

क्रौञ्चद्वन्द्व वियोगोत्थः शोकः श्लोकत्वमागतः।१।५॥

(२) यत्रार्थः शब्दो वा तमर्थमुपसर्जनीय कृतस्वार्थौ।

व्यङ्ग्यक्तः काव्यविशेषः स ध्वनिरितिसूरिभिः कथितः॥१-१३॥

(३) श्रुति दुष्टादयो दोषा अनित्या ये च दर्शिताः।

ध्वन्यात्मन्येव शृङ्गारे ते हेया इत्युदाहृता॥२-११॥

(४) यत्र प्रतीयमानोऽर्थः प्रम्लिष्टत्वेन भासते।

वाच्यस्याङ्गुतया वापि नास्यासौः ध्वनेः॥२-३१॥

(५) विषयाश्रयमप्यन्यदौचित्यं तां नियच्छति।

काव्यप्रभेदाश्रयतः स्थिता भेदवती हि सा॥३.७॥

(६) चित्रं शब्दार्थभेदेन द्विविधं च व्यवस्थितम्।

तत्र किञ्चिच्छब्दचित्रं वाच्याचित्रमतः परम्॥३.४२॥

(७) वाचस्पतिसहस्राणां सहस्रैरपि यत्नतः।

निबद्धा सा क्षयं नैति प्रकृतिर्जगतामिव ॥४.१०॥

(८) परस्वादनेच्छाविरतमनसो वस्तु सुकवेः।

सरस्वत्येवैषा घटयति यथेष्टं भगवती ॥४.१७॥

२ नीयेनाभांथी गमे ते ॐ विशे विवेयनात्मक नोध लपो : १६

2 Write critical notes on any two of the following : 16

(१) संघटनायाः स्वरूपम्।

(२) गुण-अलङ्कार-भेदाः।

(३) रसविरोध एवं परिहारः।

(४) महाभारते अङ्गीरसः।

३ आनन्दवर्धने आपेक्ष ध्वनि विरोधी मत जशावी लक्षणावादीओना १४

मतनुं पंडन केवी रीते क्युं ते जशावो.

3 Explaining the views opposing ध्वनिः given by 14

आनन्दवर्धनः. Write how he has refuted a view of लक्षणावादिनः.

अथवा / OR

३ अलंकारशास्त्रमां आनन्दवर्धने आपेक्षा प्रधान विशे सविस्तर १४

नोध लपो.

3 Write a detailed not on contribution of आनन्दवर्धन 14

in अलङ्कारशास्त्र।

४ नीयेनामांथी कोष्ठ पश्च ५२ सविस्तर सभज्ञवो : २०

4 Explain fully any **four** of the following : 20

- (१) न वेदव्यवहारोऽयं संश्राव्यः शुद्रजातिषु।
तस्मात्सृजापरं वेदं पश्चमं सार्ववर्णिकम् ॥१-१२ ॥
- (२) दृष्ट्वा नाट्यगृहं ब्रह्मा प्राह सर्वान्सुरांस्ततः।
अंशभागैर्भवद्भिस्तु रक्ष्योऽयं नाट्यमण्डपः ॥१.८३ ॥
- (३) दुःखार्तानां श्रमार्तानां शोकार्तानां तपस्विनाम्।
विश्रांतिजननं नाट्यमेतद्भविष्यति ॥ १.११४ ॥
- (४) श्रूयतां तद्यथा यत्र कर्तव्यो नाट्यमण्डपः।
तस्य वास्तु च पूजा च यथा योज्याप्रयत्नतः ॥२-६ ॥
- (५) देवानां तु भवेज्ज्येष्ठं नृपाणां मध्यमं भवेत्।
शेषाणां प्रकृतीनां तु कनीयः संविधीयते ॥२-११ ॥
- (६) चतुःस्तम्भसमायुक्ता रङ्गपीठप्रमाणतः।
अध्यर्धहतोत्सेधेन कर्तव्या मत्तवारणी ॥२-६४ ॥
- (७) आङ्गिको वाचिकश्चैव ह्याहार्यः सात्त्विकस्तथा।
चत्वारोऽभिनया ह्येते विज्ञेया नाट्यसंश्रयाः ॥६.२३ ॥
- (८) भावाभिनयसंबद्धान्स्थाधिभावांस्तथा बुधाः।
आस्वादयन्ति मनसा तस्मान्नाट्यरसाः स्मृताः ॥६-३३ ॥

4 नीचेनाभांथी कोई पक्ष बे विशे नोंध लपो : 15

5 Write notes on any two of the following : 16

(1) अभिनयप्रकाराः।

(2) रसनिरुपणम्।

(3) चतस्रो वृत्तयः।

(4) नाट्यगृह (प्रेक्षागृह) प्रकाराः।

5 आचार्य भरतना नाट्यशास्त्रभां निरूपित नाट्योत्पत्तिनी विस्तृत
थर्या करे. 14

6 Fully discuss नाट्योत्पत्ति from the view point
of Bharat's नाट्यशास्त्र. 14

अथवा / OR

5 विभावानुभावव्यभिचारिसंयोगात् रसनिष्पत्तिः। रससूत्र
भरतनाट्यशास्त्रने आधारे सविस्तृत समझवो. 14

6 Explain this रससूत्रः in light of भरत-नाट्यशास्त्र. 14

PK-1451

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit (Vedanta) : Paper - III

(१) गौडपादकारिका

(२) ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम् (नियतांशः)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- १ कोर्ध पश चार कारिकाओ अनुवाद सङ्घित समञ्जवो : २०
- 1 Explain with translation any **four** karikas : 20
- (१) भोगार्थं सृष्टिरित्यन्ये क्रीडार्थमिति चापरे।
दैवस्यैष स्वभावोऽयमाप्तकामस्य का सृहा॥१.९
- (२) अनादिमाया सुप्तो यदा जीवः प्रबुध्यते।
अजमनिद्रमस्वप्नमद्वैतं बुध्यते तदा॥१.१६
- (३) निश्चितायां यथा रज्ज्वां विकल्पो विनिवर्तते।
रज्जुरेवैति चाद्वैतं तद्वदात्मविनिश्चयः॥२.१८
- (४) स्वप्नमाये यथा दृष्टे गन्धर्वनगरं यथा।
तथा विश्वमिदं दृष्टं वेदान्तेषु विचक्षणैः॥२.३१
- (५) यथा भवति बालानां गगनं मलिनं मलैः।
तथा भवत्यबुद्धानामात्मापि मलिनो मलैः॥३.८
- (६) असतो मायया जन्म तत्त्वतो नैव युज्यते।
बन्ध्यापुत्रो न तत्त्वेन मायया वापि जायते॥३.२८
- (७) प्रज्ञप्तेः सनिमित्तत्वमन्यथा द्वयनाशतः।
संकलेशस्योपलब्धेश्च परतन्त्रास्तिता मता॥४.२४

(८) यावद्धेतुफलावेशः संसारस्तावदायतः।
क्षीणे हेतुफलाकाशे संसारं न प्रपद्यते ॥४.५६

- २ कोई पशु बे पर टूंकनोंध लपो : १६
- 2 Write short notes on any two : 16
- (१) प्रणवोपासना
(२) अलातचक्रम्
(३) कार्यकारणवादः
(४) तुरीयस्वरूपम्
- ३ गौडपादाचार्ये प्रस्थापित करेलो अजातिवाद यर्यो. १४
- 3 Discuss the अजातिवाद established by Gaudapadacharya. 14

अथवा / OR

- ३ गौडपादाचार्य पर जेवा भणता बौद्ध धर्मना प्रभावनी समीक्षा करो. १४
- 3 Critically evaluate the influence of Buddha religion on Gaudapadacharya. 14
- ४ नीचेना भाष्यभंडोभांथी कोई पशु बेनो विवरणआत्मक नोंध उमेरीने अनुवाद करो : १८
- 4 Translate, adding explanatory notes, any two of the following Bhashya passages : 18
- (१) यस्य तूत्पाद्यो मोक्षस्तस्य मानसं वाचिकं कायिकं वा कार्यमपेक्षत इति युक्तम् । तथा विकार्यत्वे च । तयोः पक्षयोर्मोक्षस्य ध्रुवमनित्यत्वम् । न हि दध्यादि विकार्यं उत्पाद्यं वा घटादि नित्यं दृष्टे लोके । न चाप्यत्वेनापि कार्यापेक्षा स्वात्मस्वरूपे सत्यनाप्यत्वात् । स्वरूपव्यतिरिक्तत्वेऽपि ब्रह्मणो नाप्यत्वम्, सर्वगतत्वेन, नित्याप्तस्वरूपत्वात्सर्वेण ब्रह्मणः आकाशस्येव । नापि संस्कार्यो मोक्षः, येन व्यापारमपेक्षेत । (१-१-४)

- (२) यदि निरवयवं ब्रह्म स्यान्नैव परिणमेत । कृत्सनं वा परिणमेत । अथ केनचिद्रूपेण परिणमेत केनचिच्चावतिष्ठेतेति रूपभेदकल्पनात् सावयवमेव प्रसज्येत । क्रियाविषये हि 'अतिरात्रे षोडशिनं गृहणाति', 'नातिरात्रे षोडशिनं गृहणाति' इत्येवंजातीयकायां विरोधप्रतीतावपि विकल्पाश्रयणं विरोधपरिहारकारणं भवति, पुरुषतन्त्रत्वाद्यानुष्ठानस्य । इह तु विकल्पाश्रयणेनापि न विरोधपरिहारः सम्भवति, अपुरुषतन्त्रत्वाद् वस्तुनः । तस्माद् दुर्घटमेतदिति । (२-१-२७)
- (३) न तावत्स्वत एव परस्य ब्रह्मण उभयलिङ्गत्वमुपपद्यते । न ह्येकं वस्तु स्वत एव रूपादिविशेषोपेतं तद्विपरीतं चेत्यवधारयितुं शक्यं विरोधात् । अस्तु तर्हि स्थानतः पृथिव्याद्युपाधियोगादिति । तदपि नोपपद्यते । न ह्युपाधियोगादप्यन्यादशस्य वस्तुनोऽन्यादृशः स्वभावः सम्भवति । न हि स्वच्छः सन्स्फटिकोऽलक्तकाद्युपाधियोगादस्वच्छो भवति । भ्रममात्रत्वादस्वच्छताभिनिवेशस्य, उपाधीनां चाविद्याप्रत्युपस्थापितत्वात् । अतश्चान्यतरलिङ्गपरिग्रहेऽपि समस्तविशेषरहितं निर्विकल्पकमेव ब्रह्म प्रतिपत्तव्यं न तद्विपरीतम् । (३.२.११)
- (४) किं द्वे ब्रह्मणी परमपरं चेति । बाढं द्वे, 'एतद्वै सत्यकाम परं चापरं च ब्रह्म 'यदोकारः (प्रश्नो ५.२) इत्यादिदर्शनात् । किं पुनः परं ब्रह्म किमपरमिति । उच्यते । यत्राविद्याकृतनामरूपादिविशेषप्रतिषेधात् अस्थूलादिशब्दैः ब्रह्मोपदिश्यते, तत् परम् । तदेव यत्र नामरूपादिविशेषेण केनचिद्विशिष्टमुपासनायोपदिश्यते 'मनोमयः प्राणशरीरो भारूपः' (छान्दो ३.१४.२) इत्यादिशब्दैः तदपरम् । नन्वेवमद्वितीयश्रुतिरुपरुध्येत । न, अविद्याकृतनामरूपोपाधिकतया परिहृतत्वात् । तस्य चापरब्रह्मोपासनस्य तत्सन्निधौ श्रूयमाणम् 'स यदि पितृलोककामो भवति' (छान्दो. ८.२.१) इत्यादिजगदैश्वर्यलक्षणं संसारगोचरमेव फलं भवति, अनिर्वर्तितत्वादविद्यायाः । (४.३.१४)

PK-1452

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit (Purana) : Paper - III

श्रीमद्भागवतमहापुराणम् । (स्कंध : 8 to 11)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- १ नीचेनाभांथी गभे ते यारनुं ससंदर्भ विवेचन करो : २०
- 1 Explain with reference any **four** of the following : 20
- (१) तज्यन्ते लोकतापेन साधवः प्रायशो जनाः ।
परमाराधनं तद्वि पुरुषस्याखिलात्मनः ॥ ८-७-४५ ॥
- (२) नाहं बिभर्मि त्वां दुष्यमसतीं परमेशमगाम् ।
स्रैणो हि बिभृयात्सीतां रामो नाहं भजे पुनः ॥ ९-११-९ ॥
- (३) न जातु कामः कामानामुपभोगेन शांयति ।
हविषा कृष्णवर्त्मव भूय एवाभिवर्धते ॥ ९-१९-१४ ॥
- (४) कर्मणा जायते जन्तुः कर्मणैव प्रलीयते ।
सुखं दुःखं भयं क्षेम कर्मणैवाभिपद्यते ॥ १०-२५-१३ ॥
- (५) संस्थापनाय धर्मस्य प्रशमायेतरस्य च ।
अवतीर्णो हि भगवानंशेन जगदीश्वरः ॥ १०-३३-२६ ॥
- (६) हिनस्ति विषमत्तारं वाह्निरद्विः प्रशाम्यति ।
कुलं समूलं दहति ब्रह्मस्वारणिपावकः ॥ १०-६४-३४ ॥
- (७) सर्वभूतेषु यः पश्येद्भगवद्भावमात्मनः ।
भूतानि भगवत्यात्मन्येष भागवतोत्तमः ॥ ११-२-४५ ॥
- (८) न साधयति मां योगो न साख्यं धर्म उद्धव ।
न स्वाध्यायस्तपस्त्यागो यथा भक्तिर्ममोर्जिता ॥ ११-१४-२० ॥

- ૨ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિષે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૧૬
- 2 Write critical notes on any **two** of the following : 16
- (૧) મોહિની - અવતારકથા
- (૨) રંતિદેવપ્રસન્નઃ
- (૩) ભ્રમરગીત
- (૪) પિન્ગલોપાખ્યાનમ્ ।

- ૩ નીચેનામાંથી ગમે તે બે વિષે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૧૬
- 3 Write critical notes on any **two** of the following : 16
- (૧) ગોવર્ધનધારણમ્
- (૨) વામનઅવતારકથા
- (૩) યયાતિચરિતમ્
- (૪) પ્રહલાદચરિતમ્ ।

- ૪ પુરાણનાં લક્ષણો આપો અને ભાગવતપુરાણમાં તે કેટલા અંશે ચરિતાર્થ થાય છે તેની ચર્ચા કરો. ૧૬
- 4 Give the લક્ષણમ્ of પુરાણ and discuss how for they 16 are applicable to the ભાગવતપુરાણ.

અથવા / OR

- ૪ નવમા સ્કંધમાં આવતા અમ્બરીષોપાખ્યાનમાં વ્યક્ત થતા ભક્તિના મહત્ત્વને ચર્ચો. ૧૬
- 4 Show the importance of 'ભક્તિ' as found in 16 'અમ્બરીષોપાખ્યાનમ્' of 'નવમસ્કન્ધઃ'.
- ૫ ભાગવતપુરાણના કર્તૃત્વનો પ્રશ્ન ચર્ચો. ૧૬
- 5 Discuss the problem of authorship of 16 ભાગવતપુરાણમ્ ।

અથવા / OR

- 4 भागवतना अगियारभा स्कंधना 'तत्त्वज्ञान' उपर नोध लखो. 14
5 Write a note on the philosophy of the एकादश 16
स्कन्ध of the भागवत.

4 पिबत भागवतं रसमालयम् - आ विधान यर्यो. 14

6 Discuss पिबत भागवतं रसमालयम्. 16

अथवा / OR

4 श्रीकृष्णानी बाणलीलाओनुं निरूपण करो. 14

6 Describe the Ballila's of Shrikrisna. 16

PK-1466

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Sanskrit : Paper - IV

(Entire)

(महाकाव्यं स्वरूप)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

१ पाश्चात्य महाकाव्य अपिकनी विभावना साथे संस्कृत महाकाव्यनी तुलना करो. १६

1 Compare the concept of Sanskrit Mahakavya with that of the Western epic. 16

अथवा / OR

१ संस्कृत महाकाव्यनो उद्गम, विकास दर्शावो. १६

1 Explain the origin and development of Sanskrit Epic and describe. 16

२ कुमारसंभवनुं काव्यसौंदर्य दर्शावी संस्कृत महाकाव्यनां लक्षणो तेमां कर्षं रीते चरितार्थं थयां छे ते तपासो. १६

2 Show the poetic beauty of कुमारसंभवम्. Examine how the definition of महाकाव्य is applied to it. 16

अथवा / OR

२ 'कुमारसंभव'ने अनुलक्षी संस्कृत महाकाव्य क्षेत्रे कालिदासना प्रदाननुं भूल्यांकन करो. १६

2 Evaluate Kalidas contribution to the field of Sanskrit Mahakavya keeping in view the 'कुमारसंभवम्'. 16

- ૩ 'માધે સન્તિ ત્રયો ગુણાઃ।' સવિસ્તર સમજાવો. ૧૬
- ૩ Explain in detail 'માધે સન્તિ ત્રયો ગુણાઃ।' 16

અથવા / OR

- ૩ કાલિદાસનો ભાવ અને ભારવિનું અર્થગૌરવમ્, શિશુપાલવધમ્ મહાકાવ્યમાં સમન્વિત થયેલું છે. સિદ્ધ કરો. ૧૬
- ૩ The भाव of Kalidasa and 'अर्थगौरवम्' of Bharavi are combined in an Epic 'शिशुपालवधम्'. Explain. 16
- ૪ કિરાતાર્જુનીયમ્ના આધારે અર્જુનનું પાત્રાલેખન કરો. ૧૬
- 4 Write a character of અર્જુન on કિરાતાર્જુનીયમ્. 16

અથવા / OR

- ૪ કિરાતાર્જુનીયમ્નું મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન કરો. ૧૬
- 4 Evaluate કિરાતાર્જુનીયમ્ as Mahakavya. 16
- ૫ "ઉદિતે નૈષધે કાવ્યે ક્વ માઘઃ ક્વ ચ ભારવિઃ।" આ વિધાનના પરિપ્રેક્ષ્યમાં નૈષધચરિતની સમીક્ષા કરો. ૧૬
- 5 Critically examine the 'નૈષધચરિતમ્' in the light of the statement "ઉદિતે નૈષધે કાવ્યે ક્વ માઘઃ ક્વ ચ ભારવિઃ।" 16

અથવા / OR

- ૫ નૈષધચરિતની મૂળ કથા અને તેમાં કવિએ કરેલ ફેરફારો જણાવો. ૧૬
- 5 Explain the sources of નૈષધચરિતમ્ and the changes made by the poet. 16

- ૬ ગમે તે બે વિશે વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૨૦
- 6 Write critical notes on any two : 20
- (૧) ઉપમા કાલિદાસસ્ય
- (૨) શ્રી હર્ષની પદરચના અને કલ્પના ચાતુર્યશૈલી
- (૨) પદરચના and કલ્પનાચાતુર્ય style of શ્રી હર્ષ
- (૩) શ્રી કૃષ્ણ - શિશુપાલવધનું મહાનપાત્ર
- (૩) શ્રી કૃષ્ણ - The grand character of શિશુપાલવધમ્
- (૪) મહાકાવ્યોનો અભ્યુત્થાન યુગ
- (4) અભ્યુત્થાન યુગ of Epic.
-

117

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

118

118

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

119

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PK-1481

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Hindi : Paper - I

(आधुनिक गद्य-साहित्य) (गौण)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

9 निम्नलिखित गद्यांशो की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिए : ३०

(अ) जिस तरह सूरज का डूबना एक महान सच है, पूंजीवाद का नाश होना भी उतना ही सच है । मिलों की चिमनियाँ आग उगलेंगी और उन पर मजदूरों का कब्जा होगा ।

अथवा

(अ) “जी नहीं, मैं विश्वास नहीं करता । मेरे विचार में स्वराज-प्राप्ति में सिपाही ही सहायक हो सकते हैं, चर्खे नहीं ।”

(ब) घोषणा कर दी जाये कि राक्षसी पूतना के कुकृत्य से भगवान अत्यंत कुपित है । पूतना के शव को कुल सूर्योदय के समय नगर के चौक में फाँसी पर लटकाया जाये ।

अथवा

(ब) “हे भगवान, तेरे राज में इतना अंधेर । मेरे निर्दोष बेटे को दो साल की सजा ।”

(क) दुःख के वर्ग में जो स्थान भय का है वही स्थान आनंद वर्ग में उत्साह का है ।

अथवा

(क) ब्राह्मण न किसी राज्य में रहता है और न किसी के अन्न से पलता है, स्वराज्य में विचरता है और अमृत होकर जीता है ।

२ चन्द्रगुप्त का चरित्रांकन कीजिए ।

१५

अथवा

२ 'कथा एक कंस की' नाटक की तात्विक समीक्षा कीजिए । १५

३ 'मैला आँचल' में चित्रित युगचेतना की सम्यक् चर्चा कीजिए । १५

अथवा

३ मन्नू भंडारी की कहानियों की विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए । १५

४ टिप्पणियाँ लिखिए : २०

(अ) 'अकेली' कहानी का शीर्षक ।

अथवा

(अ) 'कथा एक कंस की' में नारी भावना ।

(ब) 'मैला आँचल' में लोकतत्त्व ।

अथवा

(ब) कालीचरण ।

(क) कविता क्या है ? निबन्ध का उद्देश्य ।

अथवा

(क) शरतचंद्र का चरित्र ।

(ड) जीवनी और आत्मकथा

अथवा

(ड) 'यही सच है' कहानी की समस्या ।

५ (अ) निम्नलिखित प्रश्नों के एक-एक वाक्य में उत्तर दीजिए : ८

(१) मन्नू भंडारी की कहानियों का प्रथम संग्रह किस नाम से प्रकाशित है ।

(२) शरत् के मामा का नाम क्या है ?

(३) कार्नेलिया कौन-सा भारतगीत गाती है ?

(४) 'मैला आँचल' के प्रमुख नारी-पात्रों का नाम लिखिए ।

(५) आ. रामचन्द्र शुक्ल के 'चिन्तामणि' के निबन्धों को किस प्रकार के निबन्ध कहा जाता है ?

- (६) 'मेरी गंज' में शोषित वर्ग का प्रतिनिधित्व किस जाति के लोग करते हैं ?
- (७) चाणक्य का असली नाम क्या है ?
- (८) 'मैला आँचल' का प्रकाशन वर्ष कौन-सा है ?

(ब) सही विकल्प चुनकर लिखिए :

७

- (१) चन्द्रगुप्त नाटक कितने अंको में विभाजित है ।
 (अ) तीन
 (ब) चार
 (क) सात
 (ड) दस
- (२) शरत् का जन्म किस गाँव में हुआ था ?
 (अ) आनन्दपुर
 (ब) देवानन्दपुर
 (क) मानिकनंदपुर
 (ड) देविकानन्दपुर
- (३) सौंदर्यभावना क्या नहीं बुझा सकती ?
 (अ) पेट की आग
 (ब) तन की आग
 (क) मन की आग
 (ड) हृदय की आग
- (४) इनमे से कौन-सा उपन्यास यशपाल का नहीं है ?
 (अ) त्यागपत्र
 (ब) चित्रलेखा
 (क) परख
 (ड) सुनीता
- (५) 'भीड बीच आदमी अकेला' - यह कथन किसका है ?
 (अ) भीष्म साहनी
 (ब) सरदार पूर्णसिंह
 (क) रामदरश मिश्र
 (ड) बालमुकुन्द गुप्त

- (६) चन्द्रगुप्त का विवाह किस से होता है ।
 (अ) सुवासिनी
 (ब) कल्याणी
 (क) कार्नेलिया
 (ड) मालविका
- (७) वैर क्रोध का अचार है या मुरब्बा - यह कथन किस निबन्धकार का है ?
 (अ) हरिशंकर परसाई
 (ब) आ. रामचन्द्र शुक्ल
 (क) सरदार पूर्णसिंह
 (ड) विद्यानिवास मिश्र

(क) रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

- (१) अलका _____ की राजकुमारी है ।
 (मगध, तक्षशिला, बिबिसार)
- (२) मन्नू भंडारी की 'सजा' कहानी _____ शैली की कहानी है । (वर्णनात्मक, चित्रात्मक, आत्मकथनात्मक)
- (३) यदि प्रेम स्वप्न है तो श्रद्धा _____ है ।
 (भक्ति, जागरण, मंझिल)
- (४) मालविका _____ की सहेली है ।
 (कल्याणी, अलका, सुवासिनी)
- (५) 'मैला आँचल' में प्रकृतिकी भूल का एक नमूना है ।
 जिसका नाम _____ है ।
 (कालीचरण, सेवादास, बावनदास)

PK-1428

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Hindi (Main) : Paper - I

(आधुनिक गद्य साहित्य)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

9 निम्नलिखित गद्यांशों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : ३०

(अ) 'लोभियों का दमन योगियों के दमन से किसी प्रकार कम नहीं होता। लोभ के बल से वे, काम और क्रोध को जीतते हैं, सुख की वासना का त्याग करते हैं, मान-अपमान में समान भाव रखते हैं।'

अथवा

(अ) 'भगवान के प्रति मेरे मन में वैसी श्रद्धा नहीं है, लेकिन मैं भक्त को प्यार करता हूँ। एक अनपढ़ ग्रामीण की सच्ची भक्ति में देवत्व रहता है। मैं वही देखने गया था।'

(ब) 'स्मरण रखना होगा कि ईश्वर ने सब मनुष्यों को स्वतंत्र उत्पन्न किया है परंतु व्यक्तिगत स्वतंत्रता वहीं तक दी जाती है, जहाँ दूसरों की स्वतंत्रता में बाधा न पड़े। यही राष्ट्रीय नियमों का मूल है।'

अथवा

(ब) '...हमारे कारन ही गाँव में लड़ाई-झगड़ा हो रहा है। हम तो सबों के सेवक हैं। हम कोई बिदमान नहीं हैं, सास्तर-पुरान नहीं पढ़े हैं। गरीब आदमी हैं, मूरख हैं। मगर महत्तमाजी के परताप से, भारथमाता के परताप से मन में सेवा भाव जन्म हुआ और हम सेवक का बाना ले लिया।'

(क) 'पर मुझसे नहीं बोला जाता। बस मेरी बांहों की जकड़ कसती जाती है, कसती जाती है। रजनीगन्धा की महक धीरे-धीरे मेरे तन-मन पर छा जाती है।'

अथवा

(क) 'क्या पुरुषत्व का अर्थ क्रूरता है? केवल निर्ममता, हिंसा, वध, हत्या, रक्तपात ही पौरुष के प्रतीक है?'

२ चन्द्रगुप्त की चारित्रिक विशेषताओं पर प्रकाश डालिए। १५

अथवा

२ नाटक के तत्वों के आधार पर 'कथा एक कंस की' नाटक की समीक्षा कीजिए। १५

३ सफल आंचलिक उपन्यास के रूप में 'मैला आँचल' की समीक्षा कीजिए। १५

अथवा

३ कहानी कला के तत्वों के आधार पर 'यही सच है' कहानी का मूल्यांकन कीजिए। १५

४ संक्षिप्त में लिखिए : २०

(अ) 'काव्य में लोक-मंगल की साधनावस्था' में व्यक्त विचार।

अथवा

(अ) 'क्रोध' निबंध में विचार तत्व।

(ब) 'चन्द्रगुप्त' में राष्ट्रीयता व सांस्कृतिक चेतना।

अथवा

(ब) अस्ति का चरित्रांकन

(क) शरदबाबू का चरित्र-चित्रण ।

अथवा

(क) 'आवारा-मसीहा' की भाषा ।

(ड) 'बन्द दरारों के साथ' कहानी की मूल संवेदना ।

अथवा

(ड) 'मैला आंचल' का बाबनदास।

५ (क) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए : १०

(१) आम्बिक कौन है?

(२) मालविका किस देश की राजकुमारी है?

(३) चाणक्य किस गुरुकुल से सम्बन्ध रखते हैं?

(४) कालीदास नाम की नर्तकी कहाँ पर रहती थी?

(५) शरत् का जन्म किस सन् में हुआ था?

(६) 'मैला आँचल' का प्रकाशन वर्ष कौन-सा है?

(७) कमली किससे प्रेम करती है?

(८) सुष्मा किस कहानी का पात्र है?

(९) कंस के पिता का नाम क्या है?

(१०) 'कथा एक कंस की' नाटक का प्रथम मंचन किस शहर में हुआ?

(ख) रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :

१०

(१) सिंहरण _____ गुरुकुल का छात्र है।
(तक्षशिला, नालंदा, वल्लभी)

(२) नीला, लीला _____ की सहेलियाँ है।
(एलिस, कल्याणी, अलका)

(३) नंद _____ को वसंतोत्सव की रानी कहता है।
(सुवासिनी, अलका, कल्याणी)

- (४) 'कथा एक कंस की' नाटक _____ पर आधारित है। (श्रीमद् भागवत, रामायण, महाभारत)
- (५) कंस _____ का राजा था।
(मथुरा, कौशल, गांधार)
- (६) 'आंखों में धूल झोंकने की कला में _____ निष्णात था।' (नरेन्द्र, शरत्, मालव)
- (७) भूपेन्द्र बंदोपाध्याय ने _____ का नाट्य रूपांतर किया था। (चरित्रहीन, बिराजबहू, श्रीकांत)
- (८) मंजरी ने विपिन को _____ होटल में बुलाया था।
(ला-बोहीम, सनराईज, होटल ताज)
- (९) और फिर बड़े ही बुझे हुए दिल से _____ जलाने लगी। (स्टव, चूल्हा, अंगीठी)
- (१०) _____ 'मैला आंचल' के डॉक्टर का नाम है।
(डॉ. प्रशांत, डॉ. प्रमोद, डॉ. रवी)

PK-1438

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March /April - 2011

Hindi : Paper - II

(प्राचीन एवं मध्यकालीन काव्य)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

9 ससंदर्भ व्याख्या कीजिए : ३०

(अ) जो रहीम उत्तम प्रकृति, का करि सकत कुसंग ।
चंदन विष व्यापत नहीं, लपटे रहत भुजंग ॥

अथवा

(अ) जा घट प्रेम ना संचरे, सो घट जान मसान ।
जैसे खाल लुहार की, साँस लेत बिन प्रान ॥

(ब) फुटल कुसुम नव कंज कुटिर बन कोकिल पंचम गावे रे ।
मलयानिल हिमसिखर सिधारत, पिया निज देश न आवे रे ।
चानन चान तन अधिक उतापए, अपबन अलि उतरो ले रे ।
समय बसंत कंत रहु दुर देस, जानत विधि प्रतिकूल रे ।

अथवा

(ब) दुलह श्री रघुनाथ बने, दुलही सिय सुंदर मंदिर माही ।
गावति गीत सबै मिलि सुन्दरी, वेद जुवा जुरि विप्र पढ़ाही ।
राम को रूप निहारति जानकी, कंकन के नंग की परछाही ।
भाते सषै सुधि भूलि गई, कर टेकि रही, पल हारति नाही ।

(क) हम तो नंद धोष का बासी ।

नाम गोपाल जाति कुल गोपहि, गोप गोपाल उपासी ।

गिरिवरधारी, गोधन चारी, वृन्दावन अभिलाषी ।

राजा नंद जसोदा रानी, जलधि नदी जमुना सी ।

प्रान हमारे परम मनोहर कमलनयन सुख रासी ॥

अथवा

(क) ... कागद पर लिखत न बनत कहत संदेसु लजात ।

कहि है सबु तेरौ हियौ, मेरे हिय की बात ॥

बतरस लालच लालकी मुरली धरी लुकाई ।

सौंह करे भौहनुं हँसे दैन कहै नटि जाई ॥

२ कबीर का युगदृष्टा एवं समाज सुधारक के रूप में मूल्यांकन कीजिए । १५

अथवा

२ 'भ्रमरगीत' विरह का उमड़ता हुआ सागर है — इस कथन की समीक्षा कीजिए। १५

३ 'बिहारी गागर में सागर भरनेवाले सिद्धहस्त कवि है' — बिहारी सतसई के आधार पर समझाइए। १५

अथवा

३ 'अयोध्याकांड' के मार्मिक प्रसंगों की सोदाहरण चर्चा कीजिए । १५

४ संक्षेप में लिखिए : २०

(क) कबीर की उलटवासियाँ अथवा नागमती का विरह-वर्णन

(ख) राम का वन-गमन प्रसंग अथवा सूर की गोपियाँ

(ग) बिहारी के राधा-कृष्ण अथवा केवट प्रसंग

५ (अ) निम्नलिखित प्रश्नों के एक-एक वाक्य में उत्तर लिखिए : १०

- (१) रहीम का पूरा नाम क्या है ?
- (२) तुलसीदास की कीर्ति का सर्वोच्च शिखर कौन-सी रचना है ?
- (३) भ्रमरगीत का प्रमुख उद्देश्य क्या है ?
- (४) जायसी के तीन ग्रंथों का नाम लिखिए ।
- (५) बिहारी किस के राज्याश्रित कवि थे ?
- (६) कबीर के बेटे-बेटी का नाम लिखिए ।
- (७) सूरदास की तीन प्रमुख रचनाओं के नाम लिखिए ।
- (८) रहीम के काव्य का मुख्य विषय क्या है ।
- (९) 'पिउ सों कहेड संदेसडा, हे भौरा, हे काग'-किस की उक्ति है ?
- (१०) 'भ्रमरगीत' की कथा का मूल स्रोत किस पौराणिक ग्रंथ में है ?

(ब) सही विकल्प चुनकर लिखिए :

१०

- (१) रहीम को 'खानखाना' की उपाधि से किसने विभूषित किया था ?
(अकबर, शाहजहाँ, नूरजहाँ, जहाँगीर)
- (२) कबीर को 'वाणी का डिक्टेटर' किसने कहा है ?
(आ. शुक्ल, आ. हजारीप्रसाद द्विवेदी, डॉ. नगेन्द्र, नंददुलारे वाजपेयी)
- (३) ----
(----)
- (४) तुलसी की भक्ति के केन्द्र में क्या है ।
(राम-राज्य की कल्पना, लोकधर्म और जनकल्याण,)
(नवधा-भक्ति, समन्वयवाद की भावना)

- (५) कृष्ण को पतित-पावन और समदरसी किसने कहा है ? (तुलसीदास, मीरां, सूरदास, धनानंद)
- (६) बिहारी को 'सतसई' लिखने की प्रेरणा किस ग्रंथ से मिली ?
(शृंगारमंजरी, शृंगार-माधुरी, आर्यासप्तशती, गाथा-सप्तशति)
- (७) सूर ने गोवर्धन पर्वत पर रहकर कितने पदों का गान किया ? (एक लाख, सवा लाख, डेढ़ लाख, दो लाख)
- (८) इनमें से कौन-सी रचना तुलसी की नहीं है ?
(कवितावली, दोहावली, रामचन्द्रिका, विनयपत्रिका)
- (९) रहीम का जन्म कहाँ हुआ था ?
(कानपुर, दिल्ली, आग्रा, जयपुर)
- (१०) इनमें से कौन सा चरित्र 'पद्मावत' का नहीं है ?
(रत्नसेन, नागमती, हीरामन, रूपमती)

- (४) पेरिज़सुस के रचयिता _____ है। (प्लेटो, अरस्तू, लॉजाइनस)
- (५) चिंतामणि _____ कवि है। (रीतिमुक्त, रीतिसिद्ध, रीतिबद्ध)
- (६) _____ पाश्चात्य समीक्षक को नोबल पुरस्कार से सम्मानित किया गया है। (टी. एस. इलियट, मैथ्यू आर्नल्ड, कॉलरिज)
- (७) 'सूर-सुर, तुलसी-शशि' वाला पद _____ आलोचना का उदाहरण है। (निर्णयात्मक, सैद्धांतिक, व्याख्यात्मक)

(क) सही जोड़ मिलाइए :

६

(अ)

(ब)

(१) आचार्य दण्डी	(१) जर्मन दर्शन
(२) क्षेमेन्द्र	(२) मनोविश्लेषण वाद
(३) फ्रायड	(३) शास्त्रीय आलोचना
(४) कॉलरिज	(४) काव्यादर्श
(५) क्रौंचे	(५) औचित्य
(६) आ. रामचन्द्र शुक्ल	(६) अभिव्यंजना वाद
-

PK-1449

Seat No. _____

M. A. (Part-I) Examination

March / April - 2011

Hindi : Paper - III

(काव्यशास्त्र एवं साहित्यालोचन)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

१ रस की परिभाषा देकर 'रस-निष्पत्ति' की प्रक्रिया को स्पष्ट कीजिए। १५

अथवा

१ ध्वनि की परिभाषा देते हुए उसके भेदोपभेद की सोदाहरण चर्चा कीजिए। १५

२ त्रासदी की परिभाषा देकर उसके तत्वों की चर्चा कीजिए। १५

अथवा

२ औचित्य-सिद्धांत की प्रमुख स्थापनाओं पर प्रकाश डालिए। १५

३ टी. एस. इलियट के साहित्य-सम्बन्धी विचारों को स्पष्ट करते हुए उनके 'परंपरा और निवैयक्तिकता' के सिद्धांत को समझाइए। १५

अथवा

३ कॉलरिज के कविता सम्बन्धी विचारों को विस्तार से समझाइए। १५

४ संक्षेप में लिखिए : १५

(क) काव्य गुण अथवा काव्य-प्रयोजन

(ख) उदात्त की अवधारणा अथवा मार्कसवादी आलोचना

(ग) हिन्दी कवि आचार्यों का परिचय अथवा कविप्रिया-रसिकप्रिया

५ किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : २०

- (१) काव्य के प्रकार ।
- (२) अरस्तू का विरेचन सिद्धांत ।
- (३) रीति के प्रकार ।
- (४) अलंकारों का वर्गीकरण ।
- (५) रस के उपकरण ।
- (६) अस्तित्व वाद ।
- (७) समाजशास्त्रीय आलोचना ।
- (८) वर्ड्सवर्थ की दृष्टि से कवि ।

६ (अ) निम्नलिखित प्रश्नों के एक वाक्य में उत्तर दीजिए : ७

- (१) नाट्यशास्त्र के रचयिता कौन है?
- (२) फैण्टसी का सामान्य अर्थ क्या होता है?
- (३) कैथार्सिस किसे कहते हैं?
- (४) मैथ्यू आर्नल्ड ने कविता के बारे में क्या कहा है?
- (५) हिन्दी में शास्त्रीय आलोचना का प्रारंभ किससे हुआ?
- (६) औचित्य सम्प्रदाय के प्रवर्तक कौन माने जाते हैं?
- (७) शास्त्रीय आलोचना किसे कहते हैं?

(ब) सही विकल्प चुनकर रिक्त-स्थानों की पूर्ति कीजिए : ७

- (१) _____ प्लेटो के गुरु थे। (सुकरात, डार्विन, अरस्तू)
- (२) वक्रोक्ति संप्रदाय के स्थापक _____ है। (भामह, कुंतक, क्षेमेन्द्र)
- (३) रीतिकाल का अंतिम आचार्य _____ है। (केशव, पदमाकर, देव)

PK-1465

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Hindi : Paper - IV

(स्वातंत्र्योत्तर हिन्दी साहित्य का इतिहास)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

१ नयी कविता और प्रयोगवाद के अंतः सम्बन्धों को उजागर करते हुए नयी कविता की प्रमुख उपलब्धियों पर प्रकाश डालिए । १५

अथवा

१ समकालीन हिन्दी काव्य की प्रमुख प्रवृत्तियों की चर्चा कीजिए ।

२ आँचलिक उपन्यास की रूपरेखा प्रस्तुत कीजिए । १५

अथवा

२ नयी कहानी आंदोलन में अ-कहानी आंदोलन की भूमिका पर प्रकाश डालिए ।

३ हिन्दी गीति नाट्य की कथ्य एवं शिल्पगत प्रयोगशीलता की चर्चा कीजिए। १५

अथवा

३ नुक्कड़ नाटक के विकास को रेखांकित कीजिए ।

४ गुजरात में हिन्दी उपन्यास के विकास को निरूपित कीजिए । १५

अथवा

४ गुजरात की समकालीन बोध की हिन्दी कविता पर प्रकाश डालिए ।

५ निम्नलिखित पर टिप्पणियाँ लिखिए :

२०

(क) स्वातंत्र्योत्तर हिन्दी विचार प्रधान निबंध ।

अथवा

(क) हिन्दी रेखाचित्र ।

(ख) स्वातंत्र्योत्तर हिन्दी समीक्षात्मक निबंध ।

अथवा

(ख) हिन्दी की जनवादी कहानी ।

(ग) व्यंग्यकार हरिशंकर परसाई ।

अथवा

(ग) नवगीत में लोकभाषा, धुन एवं लय ।

(घ) स्वातंत्र्योत्तर खण्डकाव्य ।

अथवा

(घ) स्वातंत्र्योत्तर समाजवादी उपन्यास ।

६ कहे अनुसार कीजिए :

२०

(अ) निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में दीजिए :

(१) 'मलबे का मालिक' किसकी कहानी है ?

(२) दुष्यंतकुमार लिखित खण्डकाव्य का नाम लिखिए ।

(३) महाभारत पर आधारित धर्मवीरभारती लिखित गीतिनाट्य का नाम बतलाइए ।

(४) 'आलोचना' के सम्पादक का नाम क्या है ?

(५) 'रश्मिरेथी' खण्डकाव्य का नायक कौन है ?

(६) 'प्रमलोचा' के कवि का नाम क्या है ?

- (७) 'धनुष-भंग' के कवि का नाम बतलाइए ।
- (८) दिनकर को उनकी कौन-सी रचना पर ज्ञानपीठ पुरस्कार दिया गया है ?
- (९) 'उत्तर-प्रियदर्शी' किस विधा की रचना है ?
- (१०) 'हंस' पत्रिका के वर्तमान संपादक का नाम क्या है ?
- (ब) रिक्त स्थानों की पूर्ति कीजिए :
- (१) नयी कहानी के बाद समग्र आंदोलनों को _____ नाम दिया जाता है ।
- (२) धूमिल का मूल नाम _____ है ।
- (३) _____ ने तार-सप्तक का संपादन किया है ।
- (४) _____ किशोर काबरा रचित प्रबंध काव्य है ।
- (५) 'तमस' _____ का बहु चर्चित उपन्यास है ।
- (६) 'समय देवता' लम्बी कविता के रचयिता _____ है ।
- (७) 'शेखर : एक जीवनी' _____ विधा की रचना है ।
- (८) 'गीत फरोश' कविता के कवि का नाम _____ है ।
- (९) मुक्तिबोध का पूरा नाम _____ है ।
- (१०) 'राष्ट्रीय नाट्य विद्यालय' की स्थापना _____ शहर में हुई है ।
-

PK-1480

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Gujarati : Paper - I

(Subsidiary)

(કૃતિઓ)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સમાન છે.

- ૧ ભૂપેન્દ્ર ત્રિવેદી સંપાદિત 'અખાના ચાબખા' માં પ્રતીત થતી અખાની કવિત્વશક્તિની લાક્ષણિકતાઓનો પરિચય કરાવો.

અથવા

- ૧ 'અખાને જીવનવ્યવહારનો બહોળો અનુભવ હતો'. વિધાનની સમીક્ષા 'અખાના ચાબખા'ને આધારે કરો.
- ૨ 'કાન્તની કવિતાકલા વસંતના ઉત્સવ જેવી છે.' - આ વિધાનની સમીક્ષા 'પૂર્વાલાપ' કાવ્યસંગ્રહના પરિપ્રેક્ષ્યમાં કરો.

અથવા

- ૨ ટૂંકનોંધ લખો :

(૧) 'પૂર્વાલાપ'નું છંદવૈવિધ્ય

(૨) 'ચક્રવાકમિથુન'નો અંત.

- ૩ 'ભીની માટીની મહેક'નું સમગ્રલક્ષી મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

- ૩ 'ભીની માટીની મહેક'માં પ્રગટતી નિબંધકાર તરીકેની કિશોરસિંહ સોલંકીની વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓની ચર્ચા કરો.
- ૪ સતીશ વ્યાસ સંપાદિત 'લાભશંકર ઠાકરનાં આદર્શ એકાંકી'ને આધારે લાભશંકર ઠાકરની સર્જકતા વિશે વિગતે આલોચના કરો.

અથવા

- ૪ 'લાભશંકર ઠાકરનાં આદર્શ એકાંકી' માં જોવા મળતી ભાષાસમૃદ્ધિની સવિસ્તર ચર્ચા કરો.
- ૫ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે)
- (૧) 'અખાના ચાબખા' ની ભાષા
- (૨) 'પૂર્વાલાપ'માં પ્રણયનિરૂપણ
- (૩) 'ભીની માટીની મહેક'નાં વ્યક્તિચિત્રો
- (૪) 'લાભશંકર ઠાકરનાં આદર્શ એકાંકી'ની તખ્તાલાયકી.

૬

PK-1427

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Gujarati (Main) : Paper - I**(કૃતિઓ)**

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સમાન છે.

૧ ભૂપેન્દ્ર ત્રિવેદી સંપાદિત 'અખાનાં ચાબખા'નું સર્વાંગીણ મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

૧ 'અખાના ચાબખા'માંથી પ્રગટતા સમકાલીન જીવનના અંશોની વિગતે સમીક્ષા કરો.

૨ “‘કાન્ત’નાં ખંડકાવ્યો ગુજરાતી ખંડકાવ્ય સાહિત્યમાં વિશિષ્ટ અને અનન્ય છે.” - આ વિધાનની સમીક્ષા કરો.

અથવા

૨ વિનોદનું અધ્ધર્યુ સંપાદિત ‘પૂર્વાલાપ’ને આધારે ‘કાન્ત’ની કવિત્વશક્તિનો વિગતે પરિચય કરાવો.

૩ ‘ભીની માટીની મહેક’ નિબંધસંગ્રહમાં પ્રગટતી કિશોરસિંહ સોલંકીની નિબંધકાર તરીકેની વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓની ચર્ચા કરો.

અથવા

૩ “‘ભીની માટીની મહેક’માં લોક-ઉત્સવના ધબકારનો અનુભવગમ્ય રસાસ્વાદ માણવા મળે છે.” - ચર્ચો.

૪ સતીશ વ્યાસ સંપાદિત 'લાભશંકર ઠાકરનાં આદર્શ એકાંકી'ને આધારે એકાંકીકાર લાભશંકર ઠાકરની પ્રતિભાનું મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

૪ 'લાભશંકર ઠાકરનાં આદર્શ એકાંકી'માં તિર્યકતા, વૈચિત્ર્યતા અને વિડંબનાના થયેલા નિરૂપણની સવિસ્તર આલોચના કરો.

૫ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે)

(૧) 'અખાના ચાબખા'માં કટાક્ષ

(૨) 'પૂર્વાલાપ'માં કરુણારસ

(૩) 'ભીની માટીની મહેક'ની ભાષા

(૪) 'લાભશંકર ઠાકરનાં આદર્શ એકાંકી' માં આધુનિકતા.

PK-1437

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Gujarati : Paper - II

(સાહિત્ય મીમાંસા)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ ૨૦ છે.

- ૧ કુન્તકે સૂચવેલા વક્રોક્તિના પ્રકારો અને કાવ્યના ત્રણ ભાગોની સદૃષ્ટાંત ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૧ જગન્નાથની રમણીયતાની વિભાવના સ્પષ્ટ કરો.

- ૨ 'ધ્વનિ' શબ્દના વિવિધ અર્થો આપી, આનંદવર્ધનની ધ્વનિની વ્યાખ્યા અને ધ્વનિનું સ્વરૂપ સમજાવો.

અથવા

- ૨ ધ્વનિના પ્રકારોની ઉદાહરણો સાથે સમજૂતી આપો.

- ૩ ભરતનું રસસૂત્ર સમજાવી ભટ્ટ લોલ્લટ, શ્રી શંકુક અને ભટ્ટ નાયક તથા અભિનવગુપ્તના મતોની સમીક્ષા કરો.

અથવા

- ૩ ટૂંકનોંધ લખો : (બન્ને)

(૧) રસપ્રતીતિનાં વિધો

(૨) સાધારણીકરણ.

૪ પ્લેટો અને અરિસ્ટોટલની અનુકરણની વિભાવના વિગતે સમજાવો.

અથવા

૪ કોચેના અભિવ્યંજનાવાદ વિશે સવિસ્તર સમજૂતી આપો.

૫ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે)

(૧) 'કવિતા જીવનની સમીક્ષા છે'. - સમજાવો

(૨) કલા અને નીતિ

(૩) પરંપરા અને વૈયક્તિક પ્રતિભા

(૪) વસ્તુગત સહસંબંધકનો સિદ્ધાંત.

PK-1448

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Gujarati : Paper - III

(સાહિત્ય સ્વરૂપનો અભ્યાસ : ટૂંકીવાર્તા)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના સમાન ગુણ છે.

૧ ટૂંકીવાર્તાનાં ઘટકતત્ત્વો જણાવી તેનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો.

અથવા

૧ ટૂંકનોંધ લખો :

(૧) ટૂંકીવાર્તા અને ઊર્મિકાવ્ય

(૨) ટૂંકીવાર્તા અને નવલકથા.

૨ ગુજરાતી સાહિત્યમાં ટૂંકીવાર્તાનો ઉદ્ભવ - વિકાસ વર્ણવો.

અથવા

૨ નીચેનામાંથી કોઈ બે વાર્તાસર્જકોનું પ્રદાન જણાવો :

(૧) પન્નાલાલ પટેલ

(૨) સુન્દરમ્

(૩) ચન્દ્રકાન્ત બક્ષી

(૪) મધુ રાંચ.

૩ રાધેશ્યામ શર્મા સંપાદિત 'પરમ્પરાપરક વાર્તાઓ'નું સમગ્રલક્ષી મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

૩ 'પરમ્પરાપરક વાર્તાઓ' સંગ્રહની ગ્રામજીવનને લગતી વાર્તાઓની સમીક્ષા કરો.

૪ 'ગુજરાતી વાર્તાસૃષ્ટિ'ની વાર્તાઓનું વાર્તાસ્વરૂપને આધારે મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

૪ 'ગુજરાતી વાર્તાસૃષ્ટિ'ની વાર્તાઓમાં વિષયવૈવિધ્યની ચર્ચા કરો.

૫ ટૂંકનોંધ લખો : (બે)

(૧) 'પોસ્ટ ઓફિસ'માં વાત્સલ્યભાવ

(૨) 'લોહીની સગાઈ'માં માતૃપ્રેમ

(૩) 'થીંગ્સ' શીર્ષકનું ઔચિત્ય

(૪) 'કાન' વાર્તામાં હરિયાનું પાત્ર.

PK-1462

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Gujarati : Paper - IV

(Entire) (Optional)

(આધુનિક ગુજરાતી સાહિત્ય)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

૧ 'આધુનિકતા' એટલે શું તે જણાવી આધુનિકતા ઉદ્ભવબળો વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

અથવા

૧ આધુનિકતાનાં લક્ષણોની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

૨ ટૂંકનોંધ લખો : (બે)

(૧) કલ્પનવાદ

(૨) મનોવિશ્લેષણવાદ

(૩) અસ્તિત્વવાદ

(૪) પ્રતીકવાદ.

૩ ભારતીય કથાસાહિત્યમાં નિરૂપાયેલાં આધુનિક વલણો વિશે સદષ્ટાંત ચર્ચા કરો.

અથવા

૩ ગુજરાતી કવિતાક્ષેત્રે પ્રગટેલાં આધુનિકતાનાં વલણો વિશે સદષ્ટાંત ચર્ચા કરો.

૪ 'અશ્રુધર'ની લઘુનવલ તરીકેની લાક્ષણિકતાઓ અને મર્યાદાઓની ચર્ચા કરો.

અથવા

૪ ટૂંકનોંધ લખો :

(૧) 'અશ્રુધર'ની પાત્રસૃષ્ટિ

(૨) 'અશ્રુધર'માં કલ્પન-પ્રતીકો.

૫ 'પેરેલિસિસ' ને આધુનિક નવલકથા તરીકે તપાસો.

અથવા

૫ ટૂંકનોંધ લખો :

(૧) 'પેરેલિસિસ' નવલકથાની ભાષાશૈલી

(૨) 'પેરેલિસિસ' શીર્ષકની યથાર્થતા.

PK-1463

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Gujarati : Paper - IV

**(લોકવાક્યમયની વિભાવના અને લોકસાહિત્ય)
(વૈકલ્પિક પ્રશ્નપત્ર)**

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

૧ લોકવિદ્યા શબ્દના અર્થો આપી, લોકવિદ્યાની વિભાવના સમજાવી ૨૦
લોકવિદ્યાનું વિભાગીકરણ જણાવો.

અથવા

૧ લોકવાક્યમયનાં લક્ષણોની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. ૨૦

૨ લોકગીતની વ્યાખ્યા આપી, લોકગીતનાં લક્ષણો જણાવો. ૨૦

અથવા

૨ કથાગીત (Ballads) નાં વિશિષ્ટ લક્ષણોની સુષેરે ચર્ચા કરો. ૨૦

૩ લોકવાર્તાનું સ્વરૂપ સમજાવી, તેનાં લક્ષણો જણાવો. ૨૦

અથવા

૩ લોકવાર્તાનું વૈજ્ઞાનિક વર્ગીકરણ વિગતવાર રજૂ કરો. ૨૦

૪ લોકવાક્યમયના સંપાદકોનાં કાર્ય વિષે વિગતે પરિચય કરાવો : ૨૦

(ગમે તે બે)

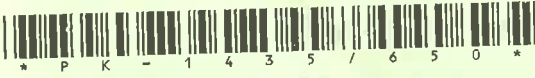
(૧) ઝવેરચંદ મેઘાણી

(૨) અમૃત પટેલ

(૩) પુષ્કર ચંદરવાકર

(૪) મધુભાઈ પટેલ.

- ૫ (ક) ગમે તે એક કૃતિનો પરિચય કરાવો : ૧૦
- (૧) મું તો ઢોલે રમું ! (ઉ.ગુ.ના લોકાખ્યાન અને રાસડા)
- અમૃત પટેલ.
- (૨) રઢિયાળી રાત ભાગ - ૧ - ૨
- ઝવેરચંદ મેઘાણી
- (ખ) ગમે તે એક કૃતિનો પરિચય કરાવો : ૧૦
- (૧) કચ્છની રસધાર
- દુલેરાય કારાણી
- (૨) ગુજરાત કાઠિયાવાડ દેશની વારતા
- ફ.બ.માસ્ટર
-

PK-1435

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Psychology : Paper - I
(Advance Experimental Psychology)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- सूचना : (१) बन्ने विभागना उत्तरो अलग अलग उत्तरवडीमां लपो.
(२) डेलक्युलेटरनो उपयोग करी शकाशे.
(३) दरेक प्रश्नना गुण सरभा छे.

विभाग - १

- १ नीचेनामांथी कोर्छ पण बे प्रश्नोना उत्तर लपो :
- (अ) मनोवैज्ञानिक संशोधन अटले शुं ? सैद्धांतिक संशोधनना प्रकारोनी यर्था करो.
- (ब) परिवर्त्य अटले शुं ? परिवर्त्यना प्रकारोनी सदृष्टांत समजूती आपो.
- (क) प्रस्तुत परिवर्त्य अटले शुं ? परिस्थितिजन्य प्रस्तुत परिवर्त्योनी यर्था करो.
- (ड) प्रति समतुलन अटले शुं ? प्रति समतुलनना प्रकारो समझवो.
- २ नीचेनामांथी कोर्छ पण बे पेटा प्रश्नोना उत्तर लपो :
- (अ) लघुतम डेरङ्गरनी पद्धति द्वारा निरपेक्ष उंवर शोधवानी रीत सदृष्टांत वर्णवो.

- (બ) સરેરાશ ભૂલની પદ્ધતિની સદષ્ટાંત ચર્ચા કરો.
- (ક) શાસ્ત્રીય અભિસંધાન એટલે શું ? શાસ્ત્રીય અભિસંધાનની વિભાવનાઓની સમજૂતી આપો.
- (ડ) પ્રબલન એટલે શું ? પ્રબલનના જટિલ ઉપક્રમોની ચર્ચા કરો.

૩ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે પેટા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (અ) પૂર્વ કસોટી અને પશ્ચાત કસોટી યોજના સદષ્ટાંત વર્ણવો.
- (બ) અર્ધ પ્રાયોગિક યોજનાની ચર્ચા કરો.
- (ક) ઘટક યોજનાની વિગતે સમજૂતી આપો.
- (ડ) 2×2 ઘટક યોજનાની સદષ્ટાંત સમજૂતી આપો.

વિભાગ - ૨

૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે પેટા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (અ) નીચે આપેલ માહિતી પરથી પરિબળ ગુણાકાર સહસંબંધ ગણો :

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
X	55	65	75	30	20	50	40	25	45	35
Y	32	37	42	47	22	47	35	45	55	38

- (બ) નીચે આપેલ માહિતી પરથી ધારેલા મધ્યકની રીત દ્વારા સહસંબંધાંક શોધો :

X	39	29	31	25	35	34	33	22	31	17
Y	35	33	29	38	34	41	19	37	15	35

- (ક) પુરુષો અને સ્ત્રીઓની યાંત્રિક અભિયોગ્યતા કસોટીના પરિણામો નીચે પ્રમાણે છે. પરિણામોના તફાવતોની સાર્થકતા t કસોટી દ્વારા ચકાસો :

	N	\bar{X}	SD
પુરુષો	40	20.50	1.80
સ્ત્રીઓ	40	40.50	1.75

- (ડ) નીચે આપેલ માહિતી પરથી સમાન સંભાવનાની પરિકલ્પના ચકાસો :

f_o	સંપૂર્ણ સહમત	સહમત	તટસ્થ	અસહમત	સંપૂર્ણ અસહમત
f_e	30	34	6	9	11

- ૫ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે પેટા પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (અ) નીચે આપેલ માહિતી પરથી વિચરણ પૃથક્કરણ કરો :

જૂથ (અ)	જૂથ (બ)	જૂથ (ક)	જૂથ (ડ)
15	17	14	20
17	18	15	21
19	18	16	22
17	19	18	18
16	19	20	25

(બ) નીચે આપેલ માહિતી પરથી દ્વિ-માર્ગી વિચરણ પૃથક્કરણ કરો :

વિનયન		વાણિજ્ય	
છોકરાઓ	છોકરીઓ	છોકરાઓ	છોકરીઓ
17	17	21	18
15	15	17	16
14	18	18	19
16	16	17	17
14	17	16	21

(ક) નીચે આપેલ માહિતી પરથી કેન્ડલનો સહસંમતિ દર્શક આંક (W) ગણો :

નિર્ણાયકો	P	Q	R	S	T
A	2	1	3	4	5
B	3	2	1	5	4
C	3	4	1	2	5

(ડ) નીચે આપેલ માહિતી પરથી કેન્ડલનો ક્રમાંકલક્ષી સહસંબંધાંક ગણો :

	A	B	C	D	E	F	G	H
X	14	11	12	10	8	15	13	17
Y	13	10	8	11	15	12	16	19

ENGLISH VERSION

- Instructions :** (1) Answer of the two sections should be written in separate answer books.
- (2) Use of the calculator is allowed.
- (3) All questions carry equal marks.

SECTION - I

- 1 Answer any two sub-questions from the following :
- (a) What is psychological research ? Discuss the types of theoretical research.
 - (b) What is variable ? Explain with illustration the types of variables.
 - (c) What is relevant variable ? Discuss the situational relevant variables.
 - (d) What is counter balance ? Explain the types of counter balance.
- 2 Answer any two sub-questions from the following :
- (a) Describe with illustration the method of determination of absolute threshold by method of minimal changes.
 - (b) Discuss with illustration the method of average error.
 - (c) What is classical conditioning ? Explain the concepts of classical conditioning.
 - (d) What is reinforcement ? Discuss the compound schedules of reinforcement.

- 3 Answer any two sub-questions from the following :
- Describe with illustration the before after design.
 - Discuss the Quasi-experimental design.
 - Explain in detail the factorial design.
 - Explain with illustration the 2×2 factorial design.

SECTION - II

- 4 Answer any two sub-questions from the following :
- Calculate product moment co-efficient of correlation from the following data :

	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>F</i>	<i>G</i>	<i>H</i>	<i>I</i>	<i>J</i>
<i>X</i>	55	65	75	30	20	50	40	25	45	35
<i>Y</i>	32	37	42	47	22	47	35	45	55	38

- Find the co-efficient of correlation by assume mean method :

<i>X</i>	39	29	31	25	35	34	33	22	31	17
<i>Y</i>	35	33	29	38	34	41	19	37	15	35

- Results of mechanical ability of male and female are given bellow. Test the significance of difference of the results by using *t* test :

	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SD</i>
<i>Male</i>	40	20.50	1.80
<i>Female</i>	40	40.50	1.75

- (d) Test the equal probability hypothesis from the following data :

f_o	<i>Strongly Agree</i>	<i>Agree</i>	<i>Natural</i>	<i>Disagree</i>	<i>Strongly Disagree</i>
f_e	30	34	6	9	11

- 5 Answer any two sub-questions from the following :

- (a) Carry out analysis of variance from the following data :

<i>Group (A)</i>	<i>Group (B)</i>	<i>Group (C)</i>	<i>Group (D)</i>
15	17	14	20
17	18	15	21
19	18	16	22
17	19	18	18
16	19	20	25

- (b) Calculate two way analysis of variance from the following data :

<i>Arts</i>		<i>Commerce</i>	
<i>Boys</i>	<i>Girls</i>	<i>Boys</i>	<i>Girls</i>
17	17	21	18
15	15	17	16
14	18	18	19
16	16	17	17
14	17	16	21

- (c) Calculate Kendall's co-efficient of concordance (W) from the data given below :

<i>Judges</i>	<i>P</i>	<i>Q</i>	<i>R</i>	<i>S</i>	<i>T</i>
<i>A</i>	2	1	3	4	5
<i>B</i>	3	2	1	5	4
<i>C</i>	3	4	1	2	5

- (d) Calculate the Kendall's correlation of co-efficient (τ_{B}) from the data given below :

	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>F</i>	<i>G</i>	<i>H</i>
<i>X</i>	14	11	12	10	8	15	13	17
<i>Y</i>	13	10	8	11	15	12	16	19

PK-1444

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Psychology : Paper - II

(Environmental Psychology)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : દરેક મુખ્ય પ્રશ્નમાંથી કોઈ પણ બે પેટા પ્રશ્નોનાં જવાબ આપવાનાં છે. દરેક પ્રશ્નનાં ગુણ સરખા છે.

- ૧ (અ) પર્યાવરણ મનોવિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા આપી તેનું અભ્યાસક્ષેત્ર વર્ણવો.
- (બ) પર્યાવરણ મનોવિજ્ઞાનનો વિકાસાત્મક વિકાસ વર્ણવો.
- (ક) પર્યાવરણ મનોવિજ્ઞાનની નિરીક્ષણ અને આત્મનિવેદન પદ્ધતિઓની સમજૂતી આપો.
- (ડ) પર્યાવરણ મનોવિજ્ઞાનની પ્રગલ્ભ અને અપ્રગલ્ભ પદ્ધતિઓ સંક્ષિપ્તમાં સમજાવો.
- ૨ (અ) મનોભાર એટલે શું ? મનોભારની અસરોની ચર્ચા કરો.
- (બ) પર્યાવરણનું નિયંત્રણ અને વર્તનની સમજૂતી આપો.
- (ક) પર્યાવરણીય ઉદ્દીપન અને અનુકૂલનાત્મક વર્તન વચ્ચેનો સંબંધ સ્પષ્ટ કરો.
- (ડ) પર્યાવરણીય પ્રદૂષણની વિગતે ચર્ચા કરો.
- ૩ (અ) ઘોઘાંટની અસરોની વિગતે ચર્ચા કરો.
- (બ) ધ્વનિનાં લક્ષણો વર્ણવો.
- (ક) કર્તૃત્વ પર અતિશય ગરમીની અસરો વર્ણવો.
- (ડ) વર્તમાન પર હવામાનની અસરો વર્ણવો.

- ૪ (અ) હવા પ્રદૂષણની અસરોની વિગતે ચર્ચા કરો.
 (બ) હવા પ્રદૂષણ કઈ રીતે પ્રત્યક્ષીકૃત થાય છે ? સમજાવો.
 (ક) વૈયક્તિક અવકાશ પર ઉંમરની અસર વર્ણવો.
 (ડ) આંતર વૈયક્તિક અવકાશમાં સામાજિક આર્થિક મોત્તાની અસરોની ચર્ચા કરો.
- ૫ (અ) હકૂમત એટલે શું ? હકૂમતનાં પ્રકારોની ચર્ચા કરો.
 (બ) હકૂમત જન્ય વિવાદ-ઝગડાનાં પરિણામોની ચર્ચા કરો.
 (ક) અતિશય ભીડની માનવ પર થતી અસરો વર્ણવો.
 (ડ) લાંબા સમયની અતિશય ગીચતાની અસરો સ્પષ્ટ કરો.

ENGLISH VERSION

Instruction : Answer any two sub questions from each main question. Each question carries equal marks.

- 1 (a) Define environmental psychology and discuss its scope.
 (b) Describe developmental history of environmental psychology.
 (c) Explain observation and self report method of environmental psychology.
 (d) Explain in brief obtrusive and unobtrusive methods of environmental psychology.
- 2 (a) What is stress ? Discuss the effects of stress.
 (b) Explain environment restriction and behaviour.
 (c) Clarify the relationship between environmental stimulation and adaptive behaviour.
 (d) Discuss in detail environmental pollution.

- 3 (a) Discuss in detail the effects of noise.
(b) Describe the characteristics of sound.
(c) Describe the effects of overhead on performance.
(d) Describe the atmospheric influence on behaviour.
- 4 (a) Discuss in detail the effect of Air Pollution
(b) How Air Pollution is perceived ? Explain.
(c) Describe the effects of each on personal space.
(d) Discuss the effects of socio-economic status on interpersonal space.
- 5 (a) What is territory ? Discuss the kinds of territories.
(b) Discuss consequence of territorial disputes.
(c) Describe the effects of overcrowding on Human.
(d) Clarify the effects of long term high density.
-

PK-1459

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

✓ **Psychology : Paper - III**

(Psychological Research & Measurement)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : (૧) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

(૨) બધા મુખ્ય પ્રશ્નોમાંથી ગમે તે બે પેટા પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપો.

- ૧ (અ) વિજ્ઞાન અને સામાન્ય સમજની સમજૂતી આપી વિજ્ઞાનનાં કાર્યો ચર્ચો.
- (બ) સામાજિક સંશોધનનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી સામાજિક સંશોધનના પ્રકારો ચર્ચો.
- (ક) ઉત્કલ્પના એટલે શું ? સમસ્યા અને ઉત્કલ્પનાનું મહત્ત્વ સમજાવો.
- (ડ) સંશોધન યોજના એટલે શું ? સંશોધન યોજનાના હેતુઓ ચર્ચો.
- ૨ (અ) નિદર્શનના વિવિધ પ્રકારો દર્શાવી નિદર્શનના લાભાલાભ ચર્ચો.
- (બ) યદ્યચ્છ નિદર્શન સમજાવી નિદર્શનના કદ વિશે નોંધ લખો.
- (ક) સર્વેક્ષણના પ્રકારો દર્શાવી ટેલિફોન અને ટપાલ દ્વારા સર્વેક્ષણ સમજાવો.
- (ડ) સર્વેક્ષણના ફાયદા ગેરફાયદા ચર્ચો.
- ૩ (અ) મુલાકાત એટલે શું ? મુલાકાત અને સૂચિની સમજૂતી આપો
- (બ) મુલાકાતના પ્રકારો દર્શાવી મુલાકાત લેનારના ગુણો વર્ણવો.
- (ક) મૂલ્યાંકન તુલાનો અર્થ સમજાવી તેની નબળાઈઓ ચર્ચો.
- (ડ) સમાજમિતિ પદ્ધતિ એટલે શું ? સંશોધનમાં તેનો ઉપયોગ સમજાવો.

- ૪ (અ) પ્રયોગ એટલે શું ? પ્રયોગશાળાના પ્રયોગની સમજૂતી આપી તેના લાભાલાભ ચર્ચો.
- (બ) ક્ષેત્ર અભ્યાસનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી તેના ફાયદા ગેરફાયદા ચર્ચો.
- (ક) મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટી એટલે શું ? મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓનું વર્ગીકરણ સમજાવો.
- (ડ) વિશ્વસનીયતાનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી તેના પ્રકારો સદૃષ્ટાંત સમજાવો.
- ૫ (અ) કોમ્પ્યુટરનાં વિશિષ્ટ લક્ષણો સમજાવો.
- (બ) સંશોધન ક્ષેત્રે પરામર્શક સેવાઓ અને ઈન્ટરનેટનું મહત્ત્વ સમજાવો.
- (ક) સંશોધન અહેવાલમાં ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો ચર્ચો.
- (ડ) સંશોધન પ્રસ્તાવની સવિસ્તૃત સમજૂતી આપો.

ENGLISH VERSION

- Instructions :** (1) Each question carries **equal** marks.
 (2) Write any **two** sub questions from each main question.

- 1 (a) Discuss the functions of science, explain science and common sense.
- (b) Give the meaning of social research and discuss the types of social research.
- (c) What is hypothesis ? Explain the importance of problem and hypothesis.
- (d) What is research design ? Discuss purposes of research design.
- 2 (a) State the types of sample. Discuss advantages and disadvantages of sampling.
- (b) Explain random sample and write a note about sample size.

- (c) State the types of survey. Explain telephonic and mail survey.
 - (d) Discuss advantages and disadvantages of survey.
- 3
- (a) What is an interview ? Explain Interview and Schedules.
 - (b) State types of interview. Describe characteristics of interview.
 - (c) Explain meaning of rating scale and discuss limitations of it.
 - (d) What is sociometry method ? Explain the uses of it in research.
- 4
- (a) What is experiment ? Explain a laboratory experiment and discuss advantages and disadvantages of it.
 - (b) Define the meaning of field experiment. Discuss advantages and disadvantages of field experiment.
 - (c) What is psychological test ? Explain types of psychological test.
 - (d) Explain the types of reliability and define meaning with illustration.
- 5
- (a) Explain special features of computer.
 - (b) Explain the importance of consultancy service and internet in research.
 - (c) Discuss important matter in research report.
 - (d) Explain in detail research proposal.

1. The first part of the report deals with the general situation of the country and the position of the various groups of the population. It is a very interesting and well-written study.

2. The second part of the report deals with the economic situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

3. The third part of the report deals with the social situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

4. The fourth part of the report deals with the political situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

5. The fifth part of the report deals with the cultural situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

6. The sixth part of the report deals with the educational situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

7. The seventh part of the report deals with the health situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

8. The eighth part of the report deals with the housing situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

9. The ninth part of the report deals with the transport situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

10. The tenth part of the report deals with the energy situation of the country. It is a very interesting and well-written study.

PK-1470

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination
March/April - 2011
Psychology (Entire) : Paper - IV
✓ **(Clinical Psychology)**
(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : (૧) દરેક મુખ્ય પ્રશ્નમાંથી કોઈ પણ બે પેટાપ્રશ્નોનાં ઉત્તર આપો.
(૨) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

- ૧ (અ) ચિકિત્સા મનોવિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા આપી તેનું સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો.
(બ) યુદ્ધ દરમિયાન ચિકિત્સા મનોવિજ્ઞાનનો વિકાસ વર્ણવો.
(ક) સિગમંડ ફ્રોઈડનો બચાવ પ્રયુક્તિનો ખ્યાલ ચર્ચો.
(ડ) કાર્લ રોજર્સ નો સ્વ આવિષ્કારનો સિદ્ધાંત સમજાવો.
- ૨ (અ) ચિકિત્સા મૂલ્યાંકનના ધ્યેયો વર્ણવો.
(બ) ચિકિત્સા મૂલ્યાંકનમાં ઔપચારિક અને અનૌપચારિક અનુમાનની પદ્ધતિ સમજાવો.
(ક) કસોટી એટલે શું ? કસોટીઓના મુખ્ય પ્રકારો ચર્ચો.
(ડ) 'MMPI' કસોટી વર્ણવો.
- ૩ (અ) ચિકિત્સા મુલાકાતમાં શાબ્દિક અને અશાબ્દિક પ્રત્યાયન સ્પષ્ટ કરો.
(બ) ચિકિત્સા મુલાકાતની વિશ્વસનીયતા અને યથાર્થતા સમજાવો.
(ક) હોસ્પિટલ અને શાળામાં થતાં નિરીક્ષણની સમસ્યાઓ વર્ણવો.
(ડ) નિયંત્રિત નિરીક્ષણ સમજાવો.

- ૪ (અ) જૂથ મનોપચાર વિશે નોંધ લખો.
 (બ) મનોવિશ્લેષણ મનોપચારના ધ્યેયો અને ટેકનિકો વર્ણવો.
 (ક) આલ્બર્ટ એલીસનો તાર્કિક-ભાવાત્મક મનોપચાર (RET) સ્પષ્ટ કરો.
 (ડ) જૈવ પ્રતિપુષ્ટિ (Bio-Feedback) વિશે નોંધ લખો.
- ૫ (અ) બાળ ચિકિત્સા મનોવિજ્ઞાનના વિશિષ્ટ પ્રશ્નો સમજાવો.
 (બ) બાલ્યકાલીન વિકૃતિઓની ઉપચાર પદ્ધતિઓ વર્ણવો.
 (ક) ચિકિત્સા મનોવૈજ્ઞાનિકોની વ્યાવસાયિક સ્વતંત્રતા અને વ્યાવસાયિકરણની મર્યાદાઓ ચર્ચો.
 (ડ) ચિકિત્સા મનોવૈજ્ઞાનિકોની વ્યાવસાયિક આચારસંહિતા વર્ણવો.

ENGLISH VERSION

- Instructions :** (1) Attempt any two sub-questions from each main question.
 (2) All questions **carry** equal marks.

- 1 (a) What is clinical psychology ? Clarify its nature.
 (b) Describe the development of clinical psychology during war.
 (c) Discuss the concept of 'defence mechanism' by Sigmund Freud'.
 (d) Explain the self actualization theory by 'Carl Rogers'.
- 2 (a) Describe the goals of clinical assessment.
 (b) Explain the formal and informal inference process from clinical assessment.
 (c) What is test ? Discuss the major types of tests.
 (d) Describe the 'MMPI' Test.

- 3 (a) Clarify the verbal and non verbal communications from an interview.
- (b) Explain the reliability and validity of an interview.
- (c) Describe the hospital and school observation problems.
- (d) Explain the controlled observation.
- 4 (a) Write a note on 'Group therapy'.
- (b) Describe the goals and techniques of psychoanalytic psychotherapy.
- (c) Explain the 'Rational-Emotive Therapy by 'Albert Ellis'.
- (d) Write a note on bio-feedback.
- 5 (a) Explain the unique issues to clinical child psychology.
- (b) Describe the treatment methods of childhood disorders.
- (c) Discuss the professional independence and perils of professionalism of clinical psychologists.
- (d) Describe the professional ethics of clinical psychologists.
-

PK-1471

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Psychology : Paper - IV

(Industrial & Organizational Psychology)

(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક મુખ્ય પ્રશ્નમાંથી કોઈ પણ બે પેટાપ્રશ્નોનાં જવાબ આપવાના છે. દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

- ૧ (અ) ઔદ્યોગિક મનોવિજ્ઞાનનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી તેનું કાર્યક્ષેત્ર ચર્ચો.
(બ) ઔદ્યોગિક મનોવિજ્ઞાનની એક વ્યવસાય તરીકે સમજૂતી આપો.
(ક) ગ્રાહક મનોવિજ્ઞાન એટલે શું ? ગ્રાહક મનોવિજ્ઞાનનું અભ્યાસ ક્ષેત્ર વર્ણવો.
(ડ) ગ્રાહક મનોવિજ્ઞાનની કોઈ પણ બે સંશોધન પદ્ધતિઓની વિગતે ચર્ચા કરો.
- ૨ (અ) કર્મચારીની પસંદગીની પ્રક્રિયાની વિગતે સમજૂતી આપો.
(બ) કર્મચારીની પસંદગીમાં જીવનચરિત્રાત્મક પરિચયનું મહત્ત્વ સ્પષ્ટ કરો.
(ક) મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીનો અર્થ સ્પષ્ટ કરી મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીનાં લક્ષણો સદૃષ્ટાંત સમજાવો.
(ડ) શાબ્દિક અને અશાબ્દિક કસોટીની ચર્ચા કરો.

- ૩ (અ) કર્તૃત્વ મૂલ્યાંકનના હેતુઓ સમજાવો.
- (બ) વહીવટી અધિકારીના કર્તૃત્વનું મૂલ્યાંકન કેવી રીતે કરી શકાય ? સમજાવો.
- (ક) તાલીમ અને વિકાસ કાર્યક્રમોની ચર્ચા કરો.
- (ડ) બિનપર્યવેક્ષણાત્મક કર્મચારીઓ માટેની તાલીમ પદ્ધતિઓ વર્ણવો.
- ૪ (અ) નેતૃત્વના અભ્યાસના અભિગમોની વિગતે ચર્ચા કરો.
- (બ) ઔદ્યોગિક સંગઠનમાં નેતાના કાર્યોનું વર્ણન કરો.
- (ક) પ્રેરણાના જરૂરિયાત શ્રેણીક્રમ સિદ્ધાંતની વિગતે સમજૂતી આપો.
- (ડ) કાર્ય પ્રેરણાના ERG સિદ્ધાંતની વિગતે સમજૂતી આપો.
- ૫ (અ) કાર્ય પર અસર કરતી વિવિધ ભૌતિક પરિસ્થિતિઓની સમજૂતી આપો.
- (બ) કાર્ય પર અસર કરતી વિવિધ મનોવૈજ્ઞાનિક પરિસ્થિતિઓની ચર્ચા કરો.
- (ક) કાર્ય પર થતા મનોભારની અસરોની ચર્ચા કરો.
- (ડ) કાર્યમાં થતા મનોભારનો સામનો કરવા માટેની સંગઠનાત્મક પ્રયુક્તિઓ વર્ણવો.

ENGLISH VERSION

Instruction : Answer any two sub questions from each main question each question carries equal marks.

- 1 (a) Clarify the meaning of industrial psychology and discuss its scope.

- (b) Explain Industrial Psychology as a profession.
 - (c) What is Consumer Psychology ? Describe the scope of Consumer Psychology.
 - (d) Discuss in detail any two research methods of Consumer Psychology.
- 2
- (a) Explain in detail the employee selection process.
 - (b) Clarify the importance of biographical introduction in employee selection.
 - (c) Clarify the meaning of psychological test ? Explain with illustration the characteristics of psychological test.
 - (d) Discuss verbal and non verbal tests.
- 3
- (a) Explain the purposes of performance appraisal.
 - (b) Explain how performance appraisal of executive can be done.
 - (c) Discuss training and development programme.
 - (d) Describe the training methods for non supervisory employees.
- 4
- (a) Discuss in detail the approaches to the study of leadership.
 - (b) Describe the functions of leaders in industrial organization.
 - (c) Explain in detail need hierarchy theory of motivation.
 - (d) Explain in detail the ERG theory of motivation.

- 5 (a) Explain various effects of physical conditions on work.
- (b) Discuss the various effects of psychological conditions on work.
- (c) Discuss the effects of stress on work.
- (d) Explain organizational techniques to deal with stress of work.
-

PK-1434

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

History : Paper - I

(Historiography, Concept, Methods & Tools)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100 .

સૂચના : પ્રશ્ન નં. ૧ થી ૫ નાં ૧૬ ગુણ છે. પ્રશ્ન નં. ૬ નાં ૨૦ ગુણ છે.

૧ ઇતિહાસનો અર્થ સમજાવી, તેની વિવિધ વ્યાખ્યાઓની ચર્ચા કરો.

અથવા

૧ ઇતિહાસનું સ્વરૂપ અને તેનું કાર્યક્ષેત્ર મૂલવો.

૨ ઇતિહાસનો ભૂગોળ, સમાજશાસ્ત્ર અને પુરાતત્ત્વવિદ્યા સાથેનો સંબંધ ચર્ચો.

અથવા

૨ ઐતિહાસિક સાધનસામગ્રીનું વિગતે વર્ગીકરણ દર્શાવો.

૩ પાદનોંધ એટલે શું ? પાદનોંધના ફાયદા ગેરફાયદા વર્ણવો.

અથવા

૩ ઇતિહાસના પુનર્લેખનની જરૂરિયાત સમજાવો.

૪ ઇતિહાસ લેખનની ઓક્સફર્ડ શાખાની સમીક્ષા કરો.

અથવા

૪ પ્રાચીન ઇતિહાસ લેખન પરંપરાની લાક્ષણિકતાઓની વિગતે ચર્ચા કરો.

૫ ઇતિહાસ લેખનવિદ્યામાં રાન્કેનાં પ્રદાનનું આલોચનાત્મક પરીક્ષણ કરો.

અથવા

૫ ભારતીય ઇતિહાસ લેખનવિદ્યામાં દુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી અથવા જી. એસ. સરદેસાઈનું પ્રદાન વર્ણવો.

૬ યોગ્ય ખાલી જગ્યા પૂરો :

(૧) _____ એ સૌ પ્રથમ ઇતિહાસ શબ્દનો પ્રયોગ કર્યો હતો.

(૨) રાન્કેનાં મત મુજબ ઇતિહાસ એટલે _____.

(૩) ભૂગોળનાં _____, _____ અને _____ પ્રકાર પાડી શકાય.

(૪) _____ અને ભૂગોળ ઇતિહાસની બે આંખો ગણાય છે.

(૫) દસ્તાવેજનું મૂલ્યાંકન કરવાની બે પદ્ધતિઓ છે (૧) _____,
(૨) _____.

(૬) ઇતિહાસકાર માટે સતત _____ અને સંશોધન અનિવાર્ય છે.

(૭) ઇતિહાસકાર ગ્રીન _____ શાખાનો છેલ્લો ઇતિહાસકાર હતો.

(૮) “ધ સ્ટડી ઓફ હિસ્ટ્રી” _____ એ લખ્યું.

(૯) ગોવિંદ સખારામ સરદેસાઈએ _____ લખ્યું.

(૧૦) “હિસ્ટ્રી ઓફ ઔરંગઝેબ” _____ લખ્યું.

ENGLISH VERSION

Instruction : Q. No. 1 to 5 are of 16 marks each and Q.6 is of 20 marks.

1 Explain the meaning of history, and discuss its various definitions.

OR

1 Describe the nature and scope of history.

- 2 Discuss the relation of history with geography, sociology and Archeology.

OR

- 2 Show the classification of sources of history in details.
- 3 What is Foot-note ? Describe its uses and abuses.

OR

- 3 Explain the need for rewriting history.
- 4 Review the oxford school of historical writing.

OR

- 4 Discuss in detail the characteristics of ancient historical writing tradition.
- 5 Critically examine the contribution of Ranke to historiography.

OR

- 5 Describe the contribution of Durgashanker Shastri.
OR G.S. Sardesai as an Indian historian.
- 6 Fill in the blanks :
- (i) _____ was the first to use the word history.
- (ii) According to Ranke "History is _____.
- (iii) Geography can be divided into _____, _____ and _____ type.
- (iv) _____ and _____ is two eye of the history.
- (v) There are two methods to evaluate the documents A _____ B _____.

- (vi) Continuous _____ and research are essential for historian.
- (vii) Green was the last historian of the _____.
- (viii) The study of history was written by _____.
- (ix) Govind S. Sardesai is author of _____.
- (x) "History of Aurangzeb was written by _____.

PK-1446

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

History : Paper - II

(Twentieth Century World)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : પ્રશ્ન ૧ થી ૫નાં ગુણ ૧૬ છે અને પ્રશ્ન ૬નાં ગુણ ૨૦ છે.

૧ મૂડીવાદ એટલે શું ? ફ્રાંસ અને જર્મનીમાં મૂડીવાદનો વિકાસ આલેખો.

અથવા

૧ સમાજવાદ એટલે શું ? સમાજવાદનાં ઉદ્ભવનાં પરિબળો આલેખો.

૨ પેરિસ શાંતિ સમજૂતીનું મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

૨ રશિયન ક્રાંતિનાં કારણો અને પરિણામો વર્ણવો.

૩ તુર્કીનાં આધુનિકરણમાં કમાલ પાશાનો ફાળો વર્ણવો.

અથવા

૩ જાપાનમાં લશ્કરવાદનો વિકાસ જણાવો.

૪ ઈ. સ. ૧૯૪૯ની ચીનની ક્રાંતિનાં કારણો જણાવી તેની વિશ્વરાજકારણ પર અસરો તપાસો.

અથવા

૪ દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધ બાદ એશિયામાં થયેલી રાષ્ટ્રવાદી ચળવળો આલેખો.

૫ દ્વિતીય વિશ્વયુદ્ધ પછીનાં લશ્કરી સંધિ સંગઠનો ઉપર નોંધ લખો.

અથવા

૫ ૨૦મી સદીનાં વિશ્વમાં વિજ્ઞાન, તકનિકી અને સંદેશાવ્યવહારની પ્રગતિ આલેખો.

- ૬ ટૂંકમાં જવાબ આપો : (ગમે તે આઠ)
- (૧) સુએઝ નહેર કયા શાસકનાં સમયમાં પૂર્ણ બની ? તે કયા સમુદ્રોને જોડે છે ?
 - (૨) બ્રિટીશ શાસનથી ભારતનાં રાષ્ટ્રવાદનાં ઉદ્ભવ ઉપર કઈ અસરો પડી ?
 - (૩) વોશિંગ્ટન પરિષદમાં નૌકાદળ ઘટાડવા કયાં રાષ્ટ્રો વચ્ચે સંધિ થઈ ?
 - (૪) એશિયામાં સામ્યવાદનો પ્રભાવ રોકવા પશ્ચિમી સત્તાઓએ કયો કરાર કર્યો ?
 - (૫) ઉત્ક્રાંતિવાદનો સિદ્ધાંત કોણે અને ક્યારે રજૂ કર્યો ?
 - (૬) રશિયનક્રાંતિ ઉપર કાર્લમાર્ક્સનાં વિચારો જણાવો.
 - (૭) ઠંડા યુદ્ધની સ્થિતિમાં ક્યારે પરિવર્તન આવ્યું ?
 - (૮) યુનેસ્કોનું કાર્ય શું છે ?
 - (૯) નાટો કરારની રચના ક્યારે અને કોની પ્રેરણાથી થઈ ?

ENGLISH VERSION

Instruction : Que. No. 1 to 5 is **16** marks and
Que. No. 6 is **20** marks.

1 What is capitalism ? Explain the development of capitalism in France and Germany.

OR

1 What is socialism ? Explain the factors generating of socialism.

2 Evaluate the Paris Peace Conference.

OR

2 Describe the causes and results of Russian revolution.

3 Describe the role of Kamal Pasha in the modernization of turkey.

OR

3 Explain the Development of militarism in Japan.

4 Give the reason of the Chinese revolution of 1949 A.D. and examine its effects on world politics.

OR

4 Trace out the nationalist movements in Asia after the Second World War.

5 Write a note on military treaty organizations after the Second World War.

OR

5 Write the progress in the field of Science, Technology and Communication of 20th century world.

6 Write answer briefly (any eight)

(i) During whom regime was the Suez Canal project completed ? With which oceans is the Suez Canal jointed ?

(ii) Which effects of the British rule to rise of Indian nationalism ?

(iii) Between which nations was a treaty made in the Washington Conference to reduce the Navy ?

(iv) Which contract was signed by the western powers to stop the influence of communism in Asia ?

(v) Who and when introduced the Law of Evolution ?

(vi) Explain the ideas of Karl Marks on Russian revolution ?

(vii) When did a change take place in the Cold War ?

(viii) What is the function of UNESCO ?

(ix) When and whose inspiration the NATO agreement was formed ?

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs and appears to be a formal document or letter.

PK-1460

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March/April - 2011

History : Paper - III

(History of India 1757 to 1857 A. D.)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : પ્રશ્ન ૧ થી ૫નાં ગુણ ૧૬ છે અને પ્રશ્ન ૬નાં ગુણ ૨૦ છે.

- ૧ આધુનિક ભારતીય ઇતિહાસ અભ્યાસનાં સાધનોની ચર્ચા કરો. ૧૬
અથવા
- ૧ ભારતમાં બ્રિટીશ શાસન પહેલાંની પરિસ્થિતિને વર્ણવો. ૧૬
- ૨ મરાઠી સત્તાનાં ઉદય માટેનાં પરિબળોનું મૂલ્યાંકન કરો. ૧૬
અથવા
- ૨ પ્લાસીનાં યુદ્ધનું મહત્ત્વ ચર્ચો. ૧૬
- ૩ મરાઠી સત્તાનાં પતન માટેનાં જવાબદાર પરિબળોનું મૂલ્યાંકન કરો. ૧૬
અથવા
- ૩ ઇ.સ. ૧૮૦૯ થી ઇ.સ. ૧૮૫૭ સમયગાળાનાં અંગ્રેજ-શીખ સંબંધોની ચર્ચા કરો. ૧૬
- ૪ સમાજ સુધારણા માટે રાજા રામમોહનરાયે કરેલા પ્રયત્નો વર્ણવો. ૧૬
અથવા
- ૪ કંપનીનાં શાસન દરમિયાન ભારતનાં અર્થતંત્ર પર થયેલી અસરોનું નિરૂપણ કરો. ૧૬

- ૫ અંગ્રેજોની વહીવટીતંત્રની વિસ્તૃત માહિતી આપો. ૧૬
અથવા
- ૫ ઈ.સ. ૧૮૫૭નાં 'વિપ્લવ'નાં કારણોનું આલેખન કરો. ૧૬
- ૬ ખાલી જગ્યા પૂરો : ૨૦
- (૧) પેશ્વાનાં સમકાલીન ફારસી અહેવાલોમાં ખૈરુદ્દીન લિખિત
_____ નામે ઐતિહાસિક ગ્રંથ મહત્વનો છે ?
- (૨) વ્હાઈટવે ઈ.સ. ૧૮૯૯માં _____ પુસ્તક લખ્યું.
- (૩) માધવરાવ પહેલાએ _____ નામનાં સ્થળે ખેલાયેલા
યુદ્ધમાં નિઝામને હાર આપી.
- (૩) _____ એ સહાકારી યોજના અમલમાં મૂકી.
- (૪) પ્લાસીનું યુદ્ધ _____ માં _____ અને
_____ વચ્ચે થયું.
- (૫) લોર્ડ હેસ્ટિંગ્સે મહાલવારી પ્રથા _____ અને _____
અમલમાં મુકી.
- (૬) પ્રથમશીખ વિગ્રહ ફિરોજપુરથી ૨૦ માર્ચલ દૂર _____
નામનાં સ્થળે એંગ્લો-શીખ વચ્ચે થયો.
- (૭) ગુલામીપ્રથા નાબૂદીનો કાયદો _____ માં પસાર થયો.
- (૮) લોર્ડ કોર્નવોલિસે _____ બિહાર, બંગાલ, ઓરિસ્સામાં
દાખલ કરી.
- (૯) ઈ.સ. ૧૮૫૭નાં 'વિપ્લવ'નાં પ્રથમ શહીદ _____ હતા.
- (૧૦) કાનપુરમાં 'વિપ્લવ'ની શરૂઆત _____ નાં નેતાગિરી
હેઠળ થઈ.

ENGLISH VERSION

Instruction : Que. No. 1 to 5 are of 16 marks each and
Que. No. 6 is of 20 marks.

- 1 Discuss the available resources for the study of
modern history of India. 16

OR

- 1 Narrate condition of India before British rule. 16
- 2 Evaluate the reasons responsible for the rise of Maratha power. 16
- OR
- 2 Discuss significance of battle of Plassy. 16
- 3 Evaluate the forces leading the downfall of Maratha power. 16
- OR
- 3 Discuss Anglo-Shikh relation between 1809 to 1837 A.D. 16
- 4 Describe the efforts of Raja Rammohan Roy for social reform in India. 16
- OR
- 4 Explain the effect on Indian economy during the rule of company. 16
- 5 Give the detailed information about British administrative system. 16
- OR
- 5 Describe the reasons of the 'revolt' of 1857 A.D. 16
- 6 Fill in the blanks : 20
- (i) Among contemporary persian reports of the time Peswa, the book named _____ written by Khairuddin in important historical work.
- (ii) Whietve wrote _____ book in 1899.
- (iii) _____ applied 'subsidiary system'.
- (iv) The Battle of Plassy was fought between _____ and _____ on _____.

- (v) Lord Hasting introduced 'Mahalwari system' _____ and _____.
- (vi) The first Shikhas war between British and sikhas was fought at _____ twenty miles away from Firojpur.
- (vii) The Act of Abolition of slavery was passed in _____.
- (viii) Lord Cornwallis introduced _____ in Bihar, Bengal and Orissa.
- (ix) The first martyr of the 'revolt' of 1857 was _____.
- (x) The 'revolt' of 1857 started under the leadership of _____ in Kanpur.
-

PK-1472

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

History : Paper - IV

(History of India - 1858 to 1964 A.D.)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

૧ ૧૯માં સૈકામાં ભારતીય રાષ્ટ્રવાદના વિકાસમાટેના સંજોગો વર્ણવો. ૧૬

અથવા

૧ હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભા (I.N.C)ની પ્રારંભિક કામગીરીનું મૂલ્યાંકન કરો. ૧૬

૨ હિંદ અને હિંદબહાર પ્રસરેલી આત્યંતિક રાષ્ટ્રવાદી ચળવળનો ખ્યાલ આપો. ૧૬

અથવા

૨ બંગલોગની ચળવળ માટેનાં પરિબળો દર્શાવી 'સ્વદેશી' ચળવળના મહત્વની સમીક્ષા કરો. ૧૬

૩ સવિનય કાનૂનબંગની લડતનાં કારણો અને તેનો હિંદ પરનો પ્રભાવ જણાવો. ૧૬

અથવા

૩ 'હિંદ છોડો' આંદોલનની કામગીરી અને તેનાં પરિણામોની ચર્ચા કરો. ૧૬

૪ નેતાજી સુભાષચંદ્ર બોઝ અને આઝાદ હિંદફોજની કામગીરીનું મહત્વ મૂલવો. ૧૬

અથવા

૪ ભારતીય સંઘ સાથેના સ્થાનિક રજવાડાંઓના વિલિનિકરણમાં સરદારશ્રીનું પ્રદાન નોંધો. ૧૬

૫ સ્વતંત્ર ભારતની પ્રારંભિક (બે) પંચવર્ષિય યોજનાઓની સિદ્ધિઓ દર્શવો. ૧૬

અથવા

૫ ભારતની બિનજોડાણવાદીનીતિની પૃષ્ઠભૂમિ તેમજ તેના ઉદ્દેશ્યો સ્પષ્ટ કરો. ૧૬

૬ ખાલી જગ્યાઓ પૂરો : ૨૦

(૧) વાઈસરોય લિટને બ્રિટિશ મહારાણીને (ઈ.સ.૧૯૭૭) _____ ઈલકાબ આપ્યો.

(૨) 'સાયંટિફિક સોસાયટી'ના સ્થાપક _____ હતા.

(૩) સ્વદેશી ચળવળનું મૂળસ્વરૂપ _____ હતું.

(૪) હિંદમાં હોમરૂલ લડતના પ્રણેતા તરીકે _____ ને ઓળખાવી શકાય.

(૫) વિ.ડી.સાવરકરે નાસિક ખાતે (ઈ.સ.૧૯૦૦)માં _____ નામની ક્રાંતિકારી સંસ્થા સ્થાપી.

(૬) અનુશિલન સમિતિનું ક્રાંતિકારી મુખપત્ર _____ હતું.

(૭) પૂર્ણ સ્વરાજનો ઠરાવ _____ મૂકામે કરવામાં આવ્યો.

(૮) વિદેશોમાં ક્રાંતિકારી પ્રવૃત્તિનો પ્રારંભ કરનાર મૂળ કચ્છી-ગુજરાતી _____ હતા.

(૯) 'મુસ્લિમ લીગ'ની લાહોર બેઠકમાં _____ ના રોજ પાકિસ્તાનનો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો.

(૧૦) જૂનાગઢ રાજ્યને ભારતીય સંઘમાં જોડવા ત્યાંના નવાબ સામે _____ ની સ્થાપના કરવામાં આવી.

ENGLISH VERSION

Instruction : Figures to the **right** indicate full marks.

- 1 Describe the factors responsible for the growth of *Indian Nationalism* during the 19th century. 16

OR

- 1 Evaluate the working to radical phase of I.N.C.
- 2 Give an idea about the *Extremist Nationalist* movement spread in India and abroad. 16

OR

- 2 Review the circumstances of *Bang-Bhang*' movement and state the importance of '*Swadeshi*' movement. 16
- 3 Narrate the factors leading towards the '*Civil Disobedience*' movement and state its impact on India. 16

OR

- 3 Discuss the activities and the results of *Quit India Movement*. 16
- 4 Evaluate the activities of Netaji Subhashchandra Bose and Indian National Army. 16

OR

- 4 Note the contribution of Sardar Suri into the interaction of Indian Princely states with Indian Union. 16
- 5 State the achievements of First two Five Year Plans of India. 16

OR

5 Clarify the background and objectives of India's foreign policy of non-alignment. 16

6 Fill in the blanks : 20

- (i) Viceroy Litton has awarded British Queen by _____ (1877 AD)
 - (ii) _____ has established the Scientific Society.
 - (iii) The original nature of Swadeshi movement was _____
 - (iv) _____ was the founder of 'Home Rule' movement in India.
 - (v) V.D. Savarkar has established a revolutionary society at Nasik (1900 AD) in the name of _____.
 - (vi) The revolutionary paper of Anushilan Samiti was _____.
 - (vii) The resolution of 'Complete Independence' was passed at _____.
 - (viii) _____ a Kachhi-Gujarati has started revolutionary movement in abroad.
 - (ix) On _____ at Lahore session of Muslim League the resolution of 'Pakistan' was passed.
 - (x) _____ was established against Nawab to interrelated Junaghar State with Indian Union.
-

PK-1430

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination
March/April - 2011
Economics (Main) : Paper - I
(Micro Economics)
(External)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

- ૧ માર્શલના તુષ્ટિગુણ વિશ્લેષણ કરતાં હિક્સનું તટસ્થરેખા વિશ્લેષણ કઈ રીતે ચઢિયાતું છે ? તટસ્થરેખા વિશ્લેષણ દ્વારા કિંમત અસરનું આવક અસર તથા અવેજી અસરમાં વિભાજન સમજાવો.

અથવા

- ૧ (અ) અર્થશાસ્ત્રના સિદ્ધાંતોમાં ધારણાઓનો ખ્યાલ સમજાવો.
(બ) ઉત્પાદન વિધેયનો ખ્યાલ સમજાવો.
- ૨ દ્વિહસ્તક ઈજારાને લગતા બટ્રાન્ડ, કુર્નોટ અને એજવર્થના મોડેલની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૨ (અ) યુલર પ્રમેય પર ટૂંકનોંધ લખો.
(બ) અલ્પહસ્તક ઈજારામાં ખાંચાવાળી માંગરેખાનો વક્ર સમજાવો.
- ૩ વહેંચણીનો સીમાંત ઉત્પાદકતાનો સિદ્ધાંત સમજાવી તેની મર્યાદાઓની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૩ બોમલની મહત્તમ વેચાણ આવકની પરિકલ્પના સમજાવો.
- ૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો :
- (૧) અર્થશાસ્ત્રમાં અનિશ્ચિતતાઓનો ખ્યાલ
 - (૨) માહિતીના અર્થશાસ્ત્રનો અર્થ, લક્ષણો અને મહત્ત્વ
 - (૩) વૉલરાસનો સામાન્ય સમતુલાનો સિદ્ધાંત
 - (૪) ભાડાનો આધુનિક ખ્યાલ
 - (૫) સમાજના ઈષ્ટતમ કલ્યાણ માટેની પેરેટોની શરતો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

- 1 How Hick's indifference curve analysis is superior to Marshalian utility analysis ? Explain the division of price effect into income and substitution effect with the help of indifference curve analysis.

OR

- 1 (a) Discuss the concept of assumption in economic theory.
- (b) Explain the concept of production function.
- 2 Discuss Bertrand's, Cournot's and Edgeworth's models of Oligopoly.

OR

- 2 (a) Write note on Eluer's theorem.
- (b) Explain the kinked demand curve in oligopoly.

3 Explain the theory of marginal productivity of distribution. Discuss the limitations of the theory.

OR

3 Explain the Baymol's hypothesis of sales revenue maximization.

4 Write short notes on any **two** :

- (a) Explain the concept of uncertainty in Economics.
 - (b) Meaning, characteristics and importance of Information Economics.
 - (c) General equilibrium theory of Walras
 - (d) Modern theory of Rent.
 - (e) Social optimum welfare's conditions of Pareto.
-

PK-1440

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Economics : Paper - II

(Macro Economics Analysis)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

- ૧ (અ) રાષ્ટ્રીય આવકનાં વિવિધ ખ્યાલોની સમજૂતી આપો. રાષ્ટ્રીય આવક માપવા માટેની સામાજિક ગણતરી પદ્ધતિની ચર્ચા કરો.
(બ) કેઈન્સનો વપરાશનો મનોવૈજ્ઞાનિક નિયમ સમજાવો.

અથવા

- ૧ (અ) રાષ્ટ્રીય આવક માપવાની પદ્ધતિઓની મર્યાદાઓ વિગતે ચર્ચો.
(બ) 'કાયમી આવકની પરિકલ્પના' પર આધારિત વપરાશ વિધેય સમજાવો.

- ૨ (અ) મૂડીની સીમાવર્તી કાર્યક્ષમતા કઈ રીતે મૂડીરોકાણની સપાટી નક્કી કરે છે ? - સમજાવો.
(બ) નાણાંનાં પુરવઠાના વિવિધ ઘટકોની વિગતે સમજૂતી આપો.

અથવા

- ૨ (અ) ગુણક અને ગતિવર્ધનનાં ખ્યાલો વિગતે સમજાવી, ગુણકના બહિષ્કારોની ચર્ચા કરો.
(બ) ભારતમાં નાણાંના પુરવઠાને અસર કરતાં પરિબલોની ચર્ચા કરો.

૩ નાણાં પરિમાણ અંગેનાં કેમ્બ્રિજ સમીકરણનું ટીકાત્મક મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

૩ (અ) કેઈન્સનો રોકડતા પસંદગીનો સિદ્ધાંત સમજાવો.

(બ) નાણાંની માંગ અંગેના બોમલ અને ટોબિનનાં દૃષ્ટિકોણની સમજૂતી આપો.

૪ (અ) ફિલિપ્સ વક્રની વિગતે સમજૂતી આપો.

(બ) કુગાવો નિયંત્રણ કરવા માટેનાં પગલાંઓની વિગતે ચર્ચા કરો.

અથવા

૪ વિસ્તૃત નોંધ લખો : (કોઈ પણ બે)

(૧) તર્કબદ્ધ અપેક્ષાઓની પરિકલ્પના

(૨) બેકારીનાં કુદરતી દરની પરિકલ્પના

(૩) કેઈન્સ વિરૂદ્ધ નાણાવાદીઓ

(૪) સેમ્યુઅલસનનું વેપાર ચક્રનું મોડેલ

(૫) IS-LM મોડેલ.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry equal marks.

1 (a) Explain various concepts of National income. Discuss social accounting system to measure national income.

(b) Explain the Keynes's psychological law of consumption.

OR

- 1 (a) Explain in detail the limitations of methods of measuring national income.
- (b) Explain permanent income consumption function hypothesis.
- 2 (a) How the marginal efficiency of capital determine the level of investment ? Explain.
- (b) Explain in detail various components of money supply.

OR

- 2 (a) Explain the concepts of multiplier and excceleration. Discuss the leakages of multiplier.
- (b) Factors affecting money supply in India - Discuss.
- 3 Evaluate critically the Cambridge equation of quantity theory of money.

OR

- 3 (a) Explain the liquidity preference theory of Keynes.
- (b) Explain Boumal and Tobin's view points of demand for money.
- 4 (a) Explain in detail : Philip's Curve.
- (b) Discuss the remedies to control inflation.

OR

- 4 Write details notes : (any two)
- (i) Rational expectations hypothesis.
 - (ii) The natural rate of unemployment hypothesis.
 - (iii) Keynes v/s monetarists.
 - (iv) Samulelson's business cycle model.
 - (v) IS-LM model.
-

સાચા પત્રિકાની
સંખ્યાઓને લઈકે
કુલપતિને જ દર્શાવવું
વળી

PK-1454

Seat No. _____

M. A. (Part - I) (External) Examination

March - April - 2011

Economics : Paper - III

(Quantitative Methods)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : જમણી બાજુએ દર્શાવેલા અંક પ્રશ્નના પૂરા ગુણ સૂચવે છે.

- ૧ (૧) નીચેનાનો અર્થ આપી ઉદાહરણ સાથે સમજાવો : ૯
વિકલન ફળ, સાંકળનો નિયમ, કુલ વિકલ, કુલ વિકલનફળ,
દ્વિતીય વિકલન ફળ.
- (૨) આર્થિક વિશ્લેષણમાં વિકલન ફળ કેવી રીતે ઉપયોગી છે. ૮
તે ઉદાહરણ સહિત સમજાવો.
- (૩) વિકલન ફળની વ્યાખ્યા આપો, તેની મદદથી ૮
 $Y = 200 - 13x^2$ નું વિકલન ફળ શોધો.

અથવા

- ૧ (૧) એક પેઢીનું માંગનું વિધેય અને કુલ ખર્ચનું વિધેય અનુક્રમે ૯
 $P = 15 - Q$ અને $C = 10 + 4Q$ હોય તો,
(૧) નફો, સીમાન્ત ઊપજ, સીમાન્ત ખર્ચ, સરેરાશ ખર્ચ
શોધો.
(૨) નફો મહત્તમ બને તે ઉત્પાદનનું સ્તર અને મહત્તમ નફો
શોધો.
- (૨) ઉદાહરણ સાથે અર્થ આપી સમજાવો : ૮
(૧) પ્રશ્નાવલી (૨) યદ્યચ્ચ ચલરાશી (૩) માહિતીનું સંજ્ઞાકરણ
(૪) ખંડિત શ્રેણી (૫) આંકડાશાસ્ત્રીય ભૂલ
(૬) ગુણાત્મક માહિતી.
- (૩) આંશિક વિકલન ફળ એટલે શું ? આંશિક વિકલનનો ૮
ખ્યાલ આર્થિક વિશ્લેષણમાં કેવી રીતે ઉપયોગી છે ?

- ૨ (૧) વિધેય એટલે શું ? વિધેયના સામાન્ય સ્વરૂપના પ્રકારો ઉદાહરણ આપી સમજાવો. વિધેયનું ચોક્કસ સ્વરૂપ એટલે શું ? ૮
- (૨) નીચેની માહિતીને આધારે માંગ અને પુરવઠાનાં સુરેખ વિધેયો મેળવો. જો આ ચીજ વસ્તુ પર રૂ. 0.90નો જથ્થાનુસારી વેરો નાખવામાં આવે તો તેની બજારની સમતુલા પર કેવી અસર થશે. તેની સમજ આપો. ૧૦

એકમદીઠ કિંમત રૂ. માં(P)	12.50	25.50
માંગનો જથ્થો એકમોમાં (Qd)	100	48
રપુરવઠાનો જથ્થો એકમોમાં (Qs)	22	44

- (૩) સમીકરણ એટલે શું ? ઉદાહરણ સહિત તેના વિવિધ પ્રકારો જણાવો. ૭

અથવા

- ૨ (૧) સૂચક આંકની વ્યાખ્યા કરો અને સૂચક આંકની આર્થિક વિશ્લેષણમાં ઉપયોગીતા સમજાવો. ૯
- (૨) આર્થિક મોડેલ એટલે શું ? તેના ઘટકોની ટૂંકમાં સમજ આપો. ૯
- (૩) વ્યાખ્યા આપો : (૧) એકમ શ્રેણિક (૨) વ્યસ્ત શ્રેણિક ૭

જો $A = \begin{pmatrix} 1 & -2 & 1 \\ 1 & 1 & 1 \\ 2 & 4 & 2 \end{pmatrix}$ હોય તો A^{-1} શોધો.

- ૩ (૧) માહિતીનું વર્ગીકરણ એટલે શું ? તે શા માટે જરૂરી છે ? માહિતીના પ્રકારોની ઉદાહરણ સાથે સમજ આપો. ૫
- (૨) સંભાવનાની વ્યાખ્યા આપો. જો બે પાસાં એકી સાથે ફેંકવામાં આવે તો તેના પરનાં સ્કોર અસમાન હોય તે ઘટનાની સંભાવના શોધો. ૫

(૩) નીચે આપેલા આવૃત્તિ વિતરણ પરથી મધ્યક, મધ્યસ્થ તથા બહુલક શોધો. ૧૦

ગુણ	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા	5	10	20	40	30	20	10	4

(૪) ગ્રાફની મદદથી અહીં જણાવેલ સુરેખ આયોજનનાં પ્રશ્નનો ઉકેલ શોધો. ૫

$$\text{Maximise } \pi = 2x + 5y$$

$$\text{Subjecting to } x \leq 4$$

$$y \geq 4$$

$$x + 2y \leq 8$$

$$x \geq 0, y \geq 0$$

અથવા

૩ (૧) લાગુ પડતા ઉદાહરણ સાથે નીચેના તફાવત સમજાવો. ૧૬

(૧) ખંડિત શ્રેણી અને અખંડિત શ્રેણી

(૨) નિયમિત સર્વેક્ષણ અને પ્રસંગોપાત સર્વેક્ષણ

(૩) સરળ યદચ્છ નિદર્શન પદ્ધતિ અને પદ્ધિક નિદર્શન પદ્ધતિ

(૪) પ્રાથમિક માહિતી અને ગૌણ માહિતી

(૨) નીચેનાં 10 (દસ) અવલોકનો પરથી ગણતરી કરો : ૯

(૧) મધ્યક (૨) બહુલક (૩) મધ્યસ્થ

(૪) વિસ્તાર (૫) પ્રમાણિત વિચલન (૬) ગુણોત્તર મધ્યક

2, 3, 6, 6, 4, 2, 8, 10, 7, 6

- ૪ (૧) પ્રસારમાન એટલે શું ? તેના નિરપેક્ષ અને સાપેક્ષ માપો જણાવો. પ્રસારમાનના સાપેક્ષ માપોની આર્થિક વિશ્લેષણમાં ઉપયોગીતા સમજાવો. ૧૦
- (૨) લોરેન્ઝ વક્ર એટલે શું ? અર્થશાસ્ત્રમાં તેની શું ઉપયોગિતા છે ? આલેખ ઉપર તમે લોરેન્ઝ વક્ર કેવી રીતે દોરશો ? તેનું અર્થઘટન કેવી રીતે કરશો. ૧૦
- (૩) એક સમષ્ટિમાં 1000 કુટુંબો છે. આમાંથી 650 ખેડૂત કુટુંબો, 300 જમીન વિહોણાં ખેડૂતો અને 50 અન્ય છે. કુલ 450 કુટુંબો ગરીબી રેખા નીચે જીવે છે. જો સરળ યદ્યથ નિદર્શન પદ્ધતિ દ્વારા એક કુટુંબ પસંદ કરવામાં આવે તો, નીચે આપેલી ઘટનાઓની સંભાવના શોધો. ૦૫
- (૧) પસંદ કરેલું કુટુંબ ગરીબી રેખા નીચે જીવતું કુટુંબ છે.
- (૨) પસંદ કરેલું કુટુંબ જમીન વિહોણાં ખેડૂતનું કુટુંબ છે.

અથવા

- 4 (૧) સૂચક આંકની રચના કરવાના જુદા-જુદા સૂત્રો જણાવો. ક્વિશરના સૂચક આંકને આદર્શ સૂચક આંક કેમ કહેવામાં આવે છે. ૧૦
- (૨) પિયર્સનના સહસંબંધાંકની વ્યાખ્યા આપો. તેમજ તેના કોઈ પણ ત્રણ ગુણધર્મો જણાવો. ૧૦
- નીચે આપેલી માહિતી પરથી કિંમત (X) તથા માંગ (Y) વચ્ચેનો સહસંબંધાંક શોધો અને તેની કિંમતનું અર્થઘટન કરો.

X (કિંમત)	12	13	15	16	18	20	21	22	24
Y (માંગ)	137	125	122	122	120	115	116	115	110

- (૩) નિયત સંબંધ એટલે શું ? આર્થિક વિશ્લેષણમાં તે કેવી રીતે ઉપયોગી છે ? તે સમજાવો. ૫

ENGLISH VERSION

Instruction : Figures to the right indicate full marks of the questions.

- 1 (1) Explain the following with its meaning, 9
Derivative, chainrule, Total differential,
Total Derivative, second derivative.
- (2) Indicates with illustration how the derivative 8
is useful in economic analysis.
- (3) Define derivative and find derivative of 8
 $Y = 200 - 13x^2$.

OR

- 1 (1) The demand and cost function of a firm are 9
 $P = 15 - Q$ and $C = 10 + 4Q$ respectively, find
(1) Profit, Total revenue, Marginal revenue,
Marginal cost, Average cost.
(2) Find Profit maximization level and
maximum profit.
- (2) Explain with illustration the meaning of the 8
following :
(1) Questionnaire (2) Random variable
(3) Codification of data (4) Discrete series
(5) Statistical error (6) Qualitative data.
- (3) What is Partial derivative ? Discuss in 8
details, how the concept of partial derivative
is useful in economic analysis.
- 2 (1) What is function ? Explain the types of 8
general form of function by giving illustration.
What is exact form of function ?
- (2) From the following data are for the linear 10
demand and supply functions. Suppose, a tax
of Re. 0.90 per unit of sale is levied, then what
effect of its create on market equilibrium ?
Give the understanding of it. :

Price per Unit Rs. (P)	12.50	25.50
Quantity demand in units (Qd)	100	48
Quantity supplied in units (Q s)	22	44

- (3) What is equation ? Explain its various types 7
by giving illustration.

OR

- 2 (1) Define an index number and explain the 9
usefulness of an index number in economic
analysis.
- (2) What is economic model ? Explain briefly 9
its ingredients.
- (3) Define : 7
(1) Identify Matrix (2) Inverse matrix

$$A = \begin{pmatrix} 1 & -2 & 1 \\ 1 & 1 & 1 \\ 2 & 4 & 2 \end{pmatrix} \text{ find } A^{-1}$$

- 3 (1) What is classification of data ? Why it is 5
necessary ? Explain the types of classification.
Give the understanding with example.
- (2) Define Probability. If two dice are rolled at 5
a time, Find the probability, that the scores
are unequal.
- (3) Find out the mean, median and mode for 10
the following frequency distribution.

Marks	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80
No. Of students	5	10	20	40	30	20	10	4

OR

- (4) Solve the following linear programming problems with the graphical method. 5

$$\text{Maximise } \pi = 2x + 5y$$

$$\text{Subjecting to } x \leq 4$$

$$y \geq 4$$

$$x + 2y \leq 8$$

$$x \geq 0 \quad y \geq 0$$

OR

- 3 (1) Explain the difference in the following, with suitable illustration. 16

- (1) Discrete series and continuous series.
- (2) Continuous survey and Ad-hoc survey.
- (3) Simple random sampling and systematic sampling.
- (4) Primary data and secondary data.

- (2) Form the following ten observations 9
calculate :

- (1) Mean
- (2) Mode
- (3) Median
- (4) Range
- (5) Standard deviation
- (6) Geometric mean.

2, 3, 6, 6, 4, 2, 8, 10, 7, 6

- 4 (1) What is dispersion ? Indicate its absolute and relative measures. Explain the utility of relative measures of dispersion in economic analysis. 10

- (2) What is Lorenz Curve ? What is its usefulness in economics. How would you plot a lorenz curve on the graph ? How would you interpret it ? 10
- (3) There are 1000 households in a Universe, Out of these 650 are farmers, 300 are farmers who are landless and 50 are others, 450 households live below the poverty line. If one household is drawn from those sample through simple random sampling, calculate the probability that,
- (1) selected household is below poverty line
 - (2) Selected household is of a landless farmer.

OR

- 4 (1) Indicates the various formulas for construction of index number, Why Fisher's index number is considered as an ideal index number ? 10
- (2) Define the Pearson's correlation coefficient and state any three of its properties. 10
 Determine the correlation coefficient between price (X) and Demand (Y) from the following data and interpret its value.

X(Price)	12	13	15	16	18	20	21	22	24
X(Demand)	137	125	122	122	120	115	116	115	110

- (3) What is regression ? Explain how is it useful in economic analysis. 5

PK-1455

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Economics : Paper - III

(Research Methodology in Economics)

(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- સૂચના : (૧) પ્રશ્નની સામે ગુણ દર્શાવ્યા છે.
- (૨) ગાણિતિક અને આંકડાશાસ્ત્રીય કોષ્ટકો વિનંતિથી આપવામાં આવશે.
- (૩) પ્રશ્નપત્રમાં પ્રશ્નનો જે ક્રમ છે તે જ ક્રમ તમારા ઉત્તર આગળ દર્શાવો.

૧ દ્વિપદી અને પોયસન વિતરણના ગુણધર્મો તપાસો અને દર્શાવો કે ૨૫ ગુરુ (large) n માટે તે પ્રમાણ્ય વિતરણને અનુસરે છે.

અથવા

- ૧ (અ) વિષમતા એટલે શું ? વિષમતા માપવાની પદ્ધતિઓ જણાવો. ૮
- (બ) નીચેના ખ્યાલો સમજાવો : ૫
- (૧) સમષ્ટિ
- (૨) નિદર્શ

(૩) બહુલક

(૪) સરેરાશ વિચલન

(૫) ચલનાંક.

(ક) નીચેની માહિતીમાંથી કાર્લ પિયર્સનની રીતે વિષમતાંક ૧૨
શોધો :

વર્ગ	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
આવૃત્તિ	8	20	11	26	10

- ૨ (અ) સંભાવનાની વ્યાખ્યા આપો. નિદર્શ અવકાશ, પરસ્પર ૮
નિવારક, સમસંભાવી અને નિઃશેષ ઘટનાઓના ખ્યાલ
સમજાવો.
- (બ) સંભાવનાનો ગુણાકારનો નિયમ દર્શાવો અને સાબિત કરો. ૭
- (ક) ગાણિતિક અપેક્ષાનો ખ્યાલ સમજાવો અને તેના ગુણધર્મો ૧૦
જણાવો.

અથવા

- ૨ (અ) સરળ યદચ્છ નિદર્શ માટે સાબિત કરો કે, “નિદર્શ મધ્યક ૯
સમષ્ટિ મધ્યકનો અનભિનત આગણક છે.”
- (બ) નીચેના પર નોંધ લખો : ૧૬
- (૧) પ્રકાર-I અને પ્રકાર-IIની ભૂલો
- (૨) સાર્થકતાની કક્ષા
- (૩) નિરાકરણીય પરિકલ્પના
- (૪) નિદર્શ સાંખ્ય અને સમષ્ટિ પ્રાયલ.

- ૩ (અ) સૂચક આંક એટલે શું ? તેના ઉપયોગો જણાવો. ૬
- (બ) ફિશરનો સૂચક આંક, સમય વિપર્યાસ અને પદ વિપર્યાસ ૬
પરીક્ષણ સંતોષે છે કે નહિ ? તે સમજાવો.
- (ક) નીચેની માહિતીના આધારે ફિશરના સૂચક આંકની ગણતરી ૧૩
કરો :

વસ્તુ	આધાર વર્ષ		ચાલુ વર્ષ	
	કિંમત (રૂ.) (p_0)	જથ્થો (કિગ્રા) (q_0)	કિંમત (રૂ.) (p_1)	જથ્થો (કિગ્રા) (q_1)
A	6	50	10	56
B	2	100	2	120
C	4	60	6	60
D	10	30	12	24
E	8	40	12	36

અથવા

- ૩ (અ) χ^2 (Chi-square) વિતરણના ગુણધર્મો લખો. ૯
- (બ) 'F' વિતરણ એટલે શું ? 'F' વિતરણના ઉપયોગો અને ૮
ગુણધર્મો લખો.
- (ક) સ્ટુડન્ટ 't' વિતરણના ઉપયોગો ચર્ચો. ૮

૪ નીચેના પર નોંધ લખો :

- (અ) નિયત સંબંધ મોડેલની ધારણાઓ ૭
- (બ) મહત્તમ વિસંભાવના વિધેય ૬

- (ક) વિચરણ પૃથક્કરણ ૬
- (ડ) સ્વાતંત્ર્યની માત્રા. ૬

અથવા

- ૪ (અ) χ^2 , F , t અને z વિતરણો વચ્ચેના આંતર સંબંધો ચર્ચો. ૭
- (બ) સામયિક શ્રેણી એટલે શું ? તેના ઘટકો સમજાવો. ૬
- (ક) પ્રમાણ્ય વિતરણ સમજાવો. ૬
- (ડ) ગ્રાહકનો ભાવ સૂચક આંક ચર્ચો. ૬

ENGLISH VERSION

- Instructions :** (1) Marks denoted against question.
- (2) Mathematical and Statistical tables will be given on request.
- (3) Clearly mention the question number of your answer exactly as given in the question paper.

- 1 Examine the properties of Binomial and Poisson 25
distributions show that they tend to Normal
distribution for large n .

OR

- 1 (a) What is skewness ? State the methods to measure skewness. 8
- (b) Explain the following concepts : 5
- (1) Population
 - (2) Sample
 - (3) Mode
 - (4) Average deviation
 - (5) Coefficient of variation.
- (c) Find out the co-efficient of skewness from the following data, with the help of Karl Person's method : 12

<i>Class</i>	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50
<i>Frequency</i>	8	20	11	26	10

- 2 (a) Give definition of probability. Explain the concept of sample space mutually, exclusive, equally likely and exhaustive. 8
- (b) State and prove the multiplication law of probability. 7
- (c) Explain the concept of mathematical expectation and show it's characteristics. 10

OR

- 2 (a) For the simple random sample, prove that the sample mean is unbiased estimate of population mean. 9
- (b) Write notes on the following : 16
- (1) Type I and Type II errors
 - (2) Degree of confidence
 - (3) Alternative hypothesis
 - (4) Sample estimator and population parameter.
- 3 (a) What is an Index number ? What are its uses ? 6
- (b) Verify whether the Fisher's Index number satisfies the time and factor reversal test or not. 6
- (c) Calculate the Fisher's Index numbers from the following data : 13

Commodity	Base Year		Current Year	
	Price (Rs.) (p_0)	Quantity (kg) (q_0)	Price (Rs.) (p_1)	Quantity (kg) (q_1)
A	6	50	10	56
B	2	100	2	120
C	4	60	6	60
D	10	30	12	24
E	8	40	12	36

OR

- 3 (a) Write the properties of Chi-square (χ^2) distribution. 9
- (b) What is 'F' distribution ? State the uses of properties of 'F' distribution. 8
- (c) Discuss the uses of student 't' distribution. 8
- 4 Write notes on the following :
- (a) Assumptions of regression model 7
- (b) Maximum likelyhood theorem 6
- (c) Analysis of variance 6
- (d) Degree of freedom 6

OR

- 4 (a) Discuss inter relationship between χ^2 , t , F and z distribution. 7
- (b) What is time series ? Explain its components. 6
- (c) Explain Normal distribution. 6
- (d) Discuss Consumer's Price Index. 6

- 10 Write the equation of the line that passes through the points (1, 2) and (3, 4).
- 11 Write the equation of the line that passes through the points (2, 5) and (4, 7).
- 12 Find the slope of the line that passes through the points (1, 3) and (2, 5).

Part B

- 13 Write the equation of the line that passes through the points (1, 2) and (3, 4).
- 14 Write the equation of the line that passes through the points (2, 5) and (4, 7).
- 15 Find the slope of the line that passes through the points (1, 3) and (2, 5).
- 16 Find the slope of the line that passes through the points (1, 3) and (2, 5).

Part C

- 17 Write the equation of the line that passes through the points (1, 2) and (3, 4).
- 18 Write the equation of the line that passes through the points (2, 5) and (4, 7).
- 19 Find the slope of the line that passes through the points (1, 3) and (2, 5).
- 20 Find the slope of the line that passes through the points (1, 3) and (2, 5).

PK-1473

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Agriculture Economics : Paper - IV
(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

વિભાગ - ૧

૧ આર્થિક સાહસ તરીકે ખેતીનું સ્વરૂપ સમજાવો.

અથવા

૧ વ્યાપારી ખેતીની મૂળભૂત ધારણાઓ ચર્ચો.

૨ ખેતીક્ષેત્રે ઉત્પાદન વિધેયના પ્રકારો-સ્વરૂપ સમજાવો.

અથવા

૨ કોનવેબ મોડેલ્સની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

વિભાગ - ૨

૧ જમીનબજારનું સ્વરૂપ સમજાવો.

અથવા

૧ રોજગારવાંચ્છુ અને રોજગાર આપનાર વચ્ચેના સંબંધો ચર્ચો.

૨ ધિરાણ માળખાનું સ્વરૂપ સમજાવો.

અથવા

૨ સહકારી અને સામૂહિક ખેતી વ્યવસ્થાનું સ્વરૂપ સમજાવો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions **carry** equal marks.

SECTION I

1 Explain nature of Agriculture as an Economics Enterprise.

OR

1 Discuss basic assumptions of Commercial Agriculture.

2 Explain nature and types of production function in agriculture.

OR

2 Explain Conweb models.

SECTION II

1 Explain nature of land market.

OR

1 Discuss types of employer-employees of the relationship.

2 Explain nature of credit market.

OR

2 Explain nature of co-operative and collective farming systems.

PK-1474

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Economics : Paper - IV

(Mathematical Economics)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- સૂચના : (૧) દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.
(૨) ગાણિતિક અને આંકડાશાસ્ત્રીય કોષ્ટકો વિનંતીથી આપવામાં આવશે.

- ૧ માર્શલના માંગના વિધેય તથા વળતર સહિતના માંગના વિધેય વચ્ચે શો તફાવત છે ? ધારો કે $a = q_1 q_2$ ગ્રાહકનું તુષ્ટિગુણ વિધેય છે તથા $y_0 = p_1 q_1 + p_2 q_2$ એ તેનું બજેટ બંધન છે. આ માહિતી પરથી
(૧) માર્શલનું વિધેય
(૨) વળતર સહિત માંગનું વિધેય મેળવો.

અથવા

- ૧ સ્વટસ્કી સમીકરણ મેળવો. તેને કિંમત તથા આવક સાપેક્ષતાના સંદર્ભમાં રજૂ કરો.

- ૨ (અ) સવિસ્તર સમજાવો :

- (૧) કોબ-ડગ્લાસ ઉત્પાદન વિધેય
(૨) ઓઈલરનો નિયમ.

(બ) જો $z = x^2 - 8y^2$ અને $y = 5x + 7$ હોય તો z નું x ને સાપેક્ષ વિકલન ફળ મેળવો.

અથવા

૨ (અ) CES ઉત્પાદન વિધેયની સમજૂતી આપો.

(બ) એક ઈજારદાર પેઢી બે વસ્તુનું ઉત્પાદન કરે છે. તેના માંગ અને ખર્ચના વિધેયો નીચે મુજબ છે : $p = 30 - 3x$, $q = 20 - 2y$,

$K = x^2 + 2xy + y^2$. મહત્તમ નફા માટે x , y , p અને q ની કિંમત મેળવો. મહત્તમ નફો પણ મેળવો.

૩ (અ) દ્વિહસ્તક ઈજારા અંગેનો કોર્નોટનો ઉકેલ ચર્ચો.

(બ) નીચેનો હિક્સ-હેન્સનનો નમૂનો તપાસો :

$$c = \epsilon_0 + By$$

$$I_0 = yR$$

$$Md = Ky - MR + L_0$$

$$y = C + I + G$$

જેમાં $C =$ ઉપયોગ ખર્ચ, $I =$ મૂડી રોકાણ, $y =$ આવક, $R =$ બજારનો વ્યાજદર, $G =$ સરકારી ખર્ચ, $M_s =$ નાણાંનો પુરવઠો, $Md =$ નાણાંની માંગ અને M_s અને G બાહ્ય ચલરાશિઓ છે.

(૧) સમતુલિત y અને R શોધો.

(૨) $\frac{dy}{dG}$ અને $\frac{dy}{dM}$ શોધો.

અથવા

- ૩ (અ) હેરોડ-હોમર મોડેલ સમજાવો.
- (બ) માંગની મૂલ્યસાપેક્ષતા સમજાવી, નીચેના વિધેયમાં $D = 27 - 3p$ માં $p = 2$ હોય ત્યારે માંગની મૂલ્યસાપેક્ષતા શોધો.
- (ક) એક ઈજારદાર બે ભિન્ન-ભિન્ન બજારમાં નીચે પ્રમાણેનાં માંગનાં વિધેયોનો સામનો કરે છે :
- $p_1 = 17 - 2q_1$ અને $p_2 = 25 - 3q_2$ અને ખર્ચ વિધેય $c = 2 + q_1 + q_2$ છે. કિંમત ભેદભાવની સ્થિતિમાં બંને બજારમાં કિંમતો, વેચાણનો જથ્થો, સીમાની આવક અને ઈજારદારનો નફો મેળવો.

- ૪ (અ) રમતના સિદ્ધાંતનો અર્થ સમજાવી, તેની ધારણાઓ લખી, ઉદાહરણ દ્વારા સમજૂતી આપો.

- (બ) નીચેની સુરેખ આયોજનની સમસ્યાનો ઉકેલ શોધો :

$$x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 18$$

$$x_1 + x_2 + 2x_3 = 12$$

$$x_1 + 2x_2 + 4x_3 = 21$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0 \text{ શરતોને આધીન}$$

$$z = x_1 + 2x_2 + 3x_3 \text{ ને મહત્તમ બનાવો.}$$

અથવા

४ टूंक नोंध लणो : (गभे ते त्रश)

(१) सुरेण आयोजन

(२) लियोन्टीङ्ग भोडेल

(३) सोलोनुं ग्रोथ भोडेल

(४) द्वंद्व सभस्या

(५) आंतर-आख पृथ्यकरण.

ENGLISH VERSION

Instructions : (1) Each question carries equal marks.

(2) Mathematical and Statistical tables will be supplied on request.

1 What is the difference between Marshall's demand function and the compensated demand function? Suppose that $a = q_1q_2$ is the total utility function for a consumer and $u_0 = p_1q_1 + p_2q_2$ is his budget restriction. From the information, obtain :

(1) Marshall's demand function and

(2) Compensated demand function.

OR

1 Obtain Slutsky's equation and represent it, in the context of price and income elasticity.

- 2 (a) Explain in detail :
- (1) Cobb-Douglas production function
 - (2) Euler's Rule.
- (b) If $z = x^2 - 8y^2$ and $y = 5x + 7$, then find out the total derivative of z with respect to x .

OR

- 2 (a) Explain the CES production function.
- (b) A monopoly firm is producing two commodities. The demand and cost functions of firm are as follows :

$p = 30 - 3x$, $q = 20 - 2y$, $K = x^2 + 2xy + y^2$ obtain x , y , p and q for maximum profit. Also find maximum profit.

- 3 (a) Discuss Cournot's duopoly problem.
- (b) Examine the following Hicks-Hanson's model :

$$c = \epsilon_0 + By$$

$$I = yR$$

$$Md = Ky - MR + L_0$$

$$y = c + I + G$$

where c = Consumption, I = Capital invested, y = Income, R = Market rate of interest, G = Govt. expenditure, Ms = Money supply, Md = Demand for money. Ms and G are exogeneous variables.

(1) Obtain equilibrium values of y and R .

(2) Find $\frac{dy}{dG}$ and $\frac{dy}{dM}$.

OR

3 (a) Explain Harrod-Domar Model.

(b) Explain the elasticity of demand and find out the elasticity of demand for the below function :

$$D = 27 - 3p, \quad p = 2.$$

(c) If a monopolist faces the following demand curves in the two markets, $p_1 = 17 - 2q_1$ and $p_2 = 25 - 3q_2$ and the monopolist's total cost function is $c = 2 + q_1 + q_2$. Find out the prices, sales and marginal revenue in his markets and also the profit of the monopolist under price discrimination.

4 (a) Explain the meaning of Game theory, write its assumptions and explain with illustration.

- (b) Find the solution of following linear programming problem :

Maximize $z = x_1 + 2x_2 + 3x_3$ under the conditions :

$$x_1 + 2x_2 + 3x_3 = 18$$

$$x_1 + x_2 + 2x_3 = 12$$

$$x_1 + 2x_2 + 4x_3 = 21$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0.$$

OR

- 4 Write short notes on any three :

- (1) Linear programming
- (2) Leontief model
- (3) Solo's Groth model
- (4)
- (5) Input-Output analysis.

PK-1475

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Industrial Economics : Paper - IV

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

૧ પેઢીનો ખ્યાલ સમજાવો. અને પેઢીના ઘેયો અને લાક્ષણિકતાઓ ચર્ચો.

અથવા

૧ સમજાવો :

- (અ) ઉદ્યોગોના સ્થાનીયકરણને અસર કરતાં પરિબળો
(બ) ઉદ્યોગોના સ્થાનીયકરણ અંગે ફ્લોરેન્સનો સિદ્ધાંત

૨ પેઢીવૃદ્ધિનો અર્થ સમજાવો. અને તેમાં ઉત્પાદકતા તથા કાર્યક્ષમતાનું મહત્ત્વ સમજાવો.

અથવા

૨ સમજાવો :

- (અ) પેઢીના કિંમત નિર્ધારણના સિદ્ધાંતો
(બ) ભારતમાં જાહેરક્ષેત્રની ભૂમિકા.

૩ ખાનગીકરણ અને ઉદારીકરણના સંદર્ભમાં રજૂ કરેલી ભારત સરકારની ઔદ્યોગિક નીતિની ચર્ચા કરો.

અથવા

૩ સમજાવો :

- (અ) ખર્ચલાભ વિશ્લેષણ
(બ) ભારતમાં તાજેતરની ઔદ્યોગિક વૃદ્ધિનાં વલણો.

- ૪ ભારતમાં ઉદ્યોગોને નાણાં પુરાં પાડતી સંસ્થાઓનો ખ્યાલ આપી, ઔદ્યોગિક વિકાસમાં તેમના ફાળાની સમીક્ષા કરો.

અથવા

- ૪ સમજાવો :
(અ) સુતરાઉ કાપડ ઉદ્યોગ
(બ) ભારતમાં ઔદ્યોગિક શ્રમનું માળખું.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry equal marks.

- 1 Explain the concept of a firm and discuss the aims and characteristics of the firm.

OR

- 1 Explain :
(a) Factors affecting location of industries.
(b) Theory of Industrial location given by Florence.

- 2 Explain the meaning of growth of a firm and explain the importance of productivity and efficiency in it.

OR

- 2 Explain
(a) Theories of product pricing of the firm.
(b) Role of Public Sector in India.
- 3 Discuss recent industrial policy introduced by Government of India in context of privatization and liberalization:

OR

- 3 Explain :
(a) Cost Benefit Analysis
(b) Trends in recent industrial growth in India.

- 4 Explain the institutions providing finance to the industries in India and evaluate their role in industrial development.

OR

- 4 Explain :
- (a) Cotton textiles industry
 - (b) The structure of industrial labour in India.
-

PK-1476

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March/April - 2011

Economics : Paper - IV

(Demography)

(Optional)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

૧ માલ્થસનો ઈષ્ટવસ્તીનો સિદ્ધાંત આકૃતિ સહિત સમજાવો.

અથવા

૧ ભારતમાં 1901 થી 2001 સુધીના વસ્તીના વલણો તપાસો.

૨ પ્રજનન દરના અભ્યાસનું મહત્ત્વ સમજાવી, પ્રજનન દરને અસર કરતાં પરિબલો ચર્ચો.

અથવા

૨ વસ્તી, વૃદ્ધિ અને વહેંચણીના પરિપ્રેક્ષ્યમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ખ્યાલો સમજાવો.

૩ ભારતમાં સરકારની નવી વસ્તીનીતિ તપાસો.

અથવા

૩ (અ) વસ્તીના સ્થળાંતરને અસર કરતાં પરિબલો સમજાવો.

(બ) જીવનસારણીની વ્યાખ્યા, તેની રચના અને ઉપયોગો આપો.

૪ ભારતમાં 1981, 1991 અને 2001 ની વસ્તીગણતરીનું સ્વરૂપ દર્શાવો તેમાં આવેલા પરિવર્તનો તપાસી તેની સામાજિક અને આર્થિક અસરોની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૪ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે)
- (અ) રાષ્ટ્રીય પરિવાર આરોગ્ય સર્વે - 1 અને 2
- (બ) ગુજરાતમાં શહેરીકરણ
- (ક) ભારતમાં વસ્તીનું ઉંમર અને જાતિની તરાહનું બંધારણ તપાસો.
- (ડ) વસ્તીશાસ્ત્રનો અર્થ અને કાર્યક્ષેત્ર.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry equal marks.

- 1 Explain the Malthus optimum population theory with diagram.

OR

- 1 Examine the population trends in India during the 1901 to 2001.
- 2 Explain the importance of the fertility rate's study. Describe the factors affecting the fertility rate.

OR

- 2 State the international concepts in the context of population, growth and distributions.
- 3 Examine the new population policy of Indian Government.

OR

- 3 (a) Explain the factors affecting population migration.
(b) Give definition of life table its construction and uses.
- 4 State the structure of population census of 1981, 1991 and 2001 in India. Examine the changes and discuss its social and economic effects.

OR

- 4 Write short notes : (any **two**)
- (a) National Family Health Survey I and II
 - (b) Urbanization in Gujarat
 - (c) Examine the population pattern of age and sex structure in India.
 - (d) Meaning and scope of demography.
-

PK-1477

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Economics : Paper - IV

(External) (optional)

(Indian Economic Policy)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100 .

સૂચના : દરેક પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

- ૧ વિકાસ એટલે શું ? વિકાસના માપદંડ તરીકે જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા સૂચકાંક (PQLI), માનવ વિકાસ સૂચકાંક (HDI) અને જાતિ વિકાસ સૂચકાંક (GDI) ની સમજૂતી આપો.

અથવા

- ૧ ભારતમાં આયોજનની વ્યૂહરચનાના ઉદ્દેશો જણાવો અને આયોજનની સિદ્ધિઓ તથા મર્યાદાઓનું વર્ણન કરો.

- ૨ ભારતની વિશાળ જનસંખ્યાના સંદર્ભે નીચેના લક્ષણો સમજાવો :

- (૧) શહેરીકરણ
(૨) ગરીબી
(૩) અસમાનતા

અથવા

- ૨ (અ) ભારતમાં ખેતી અને ઔદ્યોગિકક્ષેત્ર વચ્ચેની વેપાર શરતો સમજાવો.
(બ) ભારત સરકારની ખેત ધિરાણનીતિ સમજાવો.

- ૩ ભારત સરકારની નાનાપાયાના ઉદ્યોગોના વિકાસ માટેની નીતિ સમજાવો.

અથવા

- ૩ ભારતમાં કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચેના નાણાકીય સંબંધો તપાસો. ભારતમાં નાણાપંચની ભલામણો જણાવો.
- ૪ નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે ટૂંકનોંધ લખો :
- (૧) ભારતમાં વર્તમાન કુલાવાની સમસ્યા
 - (૨) ભારતમાં વિદેશ વેપારના સ્વરૂપ અને દિશામાં થયેલા ફેરફાર
 - (૩) ભારતમાં 'સેબી'ની કામગીરી
 - (૪) WTOની કૃષિક્ષેત્ર પર અસરો
 - (૫) ભારતમાં રોજગારી સર્જન અને શ્રમબજારમાં સુધારા અંગે અભિગમો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry equal marks.

- 1 What is development ? Explain the quality of life index (PQLI), Human Development Index (PQLI) and Gender Development Index (GDI). ૫૭૩

OR

- 1 State the objectives of planning strategy and describe the achievements and failures of planning in India.
- 2 Explain the following features of broad Indian population :
- (i) Urbanization
 - (ii) Poverty
 - (iii) Inequality

OR

- 2 (a) Explain the terms of trade between the agricultural and industrial sector in India.
- (b) Explain the agricultural financing policy of Indian Government.

3 Explain the policy of Government of India for development of small scale industries.

OR

3 Examine the financial relations between the centre and states and also state the Twelfth Finance Commission's recommendations.

4 Write short notes on any **two** of the following :

- (i) The problems of current Inflation in India.
 - (ii) The changes in the nature and direction of Indian foreign trade in India.
 - (iii) The working of SEBI in India.
 - (iv) WTO and its effects on agricultural sector.
 - (v) The approaches in relation to generate employment and reforms in labour market in India.
-

PK-1433

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March/April - 2011

Sociology : Paper - I

(Theoretical Perspective in Sociology)

(External)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : બધાજ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ સમાજશાસ્ત્રીય સિદ્ધાંત એટલે શું ? તેના કાર્યો સમજાવો.

અથવા

૧ રોબર્ટ મર્ટનનો કાર્યાત્મક વિશ્લેષણનો ખ્યાલ સમજાવો.

૨ ટાલ્કોટ પાર્સન્સે રજૂ કરેલા ઢબ પરિવર્ત્યો સમજાવો.

અથવા

૨ સંજ્ઞાત્મક આંતરક્રિયાવાદમાં જ્યોર્જ હબર્ટ મીડનું પ્રદાન સમજાવો.

૩ સંઘર્ષ સિદ્ધાંતમાં લૂઈ કોઝરનું પ્રદાન સમજાવો.

અથવા

૩ સામાજિક વ્યવસ્થાપનતંત્રની કાર્યાત્મક સમસ્યાઓ સમજાવો.

૪ એન્થોમેથોડોલોજી એક સૈદ્ધાંતિક પરિપ્રેક્ષ્ય તરીકે સમજાવો.

અથવા

૪ સંઘર્ષના સિદ્ધાંતમાં સી.રાઈટ મિલ્સનું પ્રદાન સમજાવો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

1 What is sociological theory ? Discuss its functions.

OR

1 Discuss theory of 'Functional analysis' from Robert Merton.

2 Discuss the pattern variable from Talcott Parsons.

OR

2 Explain G.H. Mead's contribution in symbolic interaction.

3 Describe contribution of Louie Croser in conflict theory.

OR

3 Discuss functional problems of social system.

4 Describe Ethno methodology as a theoretical perspective.

OR

4 Describe contribution of C. Wright Mills in conflict theory.

PK-1441

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March/April - 2011

Sociology : Paper - II

(Sociology of Change & Development)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : બધા પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ સામાજિક પરિવર્તન એટલે શું ? સામાજિક પરિવર્તનનું સ્વરૂપ સમજાવો.

અથવા

૧ સામાજિક પરિવર્તનના સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો.

૨ સામાજિક પરિવર્તનની પ્રક્રિયા તરીકે પશ્ચિમીકરણ સમજાવો.

અથવા

૨ ભારતમાં સામાજિક આર્થિક વિકાસના સંદર્ભમાં સામાજિક પરિવર્તન સમજાવો.

૩ વિકાસના સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો.

અથવા

૩ વિકાસમાં બિનસરકારી સંગઠનોની ભૂમિકા સમજાવો.

૪ પંચવર્ષીય યોજનાઓ અને આર્થિક વિકાસ સમજાવો.

અથવા

૪ સમજાવો :

(૧) વૈશ્વિકરણ અને વિકાસ

(૨) વિકાસ અને ગાંધીવાદ.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

1 What is social change ? Discuss its nature.

OR

1 Discuss the theories of social change.

2 Discuss the westernization as a process of social changes.

OR

2 Discuss the social change in India with reference to the socio-economic change.

3 Discuss the theories of development.

OR

3 Discuss the role of non-governmental organizations in development.

4 Discuss the five year plans and economic development.

OR

4 Discuss :

(i) Globalization and Development

(ii) Development and Gandhism.

PJ-R-1467

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March / April - 2011

Sociology : Paper - IV

(Education & Society)

(External)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : દરેક પ્રશ્નના ગુણ સરખા છે.

૧ શિક્ષણના સમાજશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા આપી, તેનું વિષયવસ્તુ સ્પષ્ટ કરો.

અથવા

૧ સામાજિક પરિવર્તન અને ગતિશીલતાના સંદર્ભમાં શિક્ષણ સમજાવો.

૨ ભારતમાં બ્રિટિશયુગ પહેલાંની શિક્ષણવ્યવસ્થા સમજાવો.

અથવા

૨ શિક્ષણ વિષયે મહાત્મા ગાંધીજીના વિચારોની ચર્ચા કરો.

૩ શિક્ષકને પરિવર્તનના વાહક તરીકે સમજાવો.

અથવા

૩ શિક્ષણ અને આધુનિકીકરણ અંગે વિગતે સમજાવો.

૪ ઉચ્ચ શિક્ષણવ્યવસ્થા વિગતે સમજાવો.

અથવા

૪ સમજાવો :

(અ) મહિલા શિક્ષણ

(બ) પાયાનું શિક્ષણ

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

- 1 Define the sociology of education and discuss its content.

OR

- 1 Explain education with special reference to social change and Social Mobility.
- 2 Discuss in detail about the educational system in the pre-colonial period of India.

OR

- 2 Discuss Mahatma Gandhi's ideas about education.
- 3 Explain teacher as an agent of change.

OR

- 3 Discuss in detail education and modernization.
- 4 Discuss Higher education system.

OR

- 4 Explain :
 - (i) Woman education.
 - (ii) Basic education.
-

PK-1456

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination
March - April - 2011
Methodology of Social Research
Paper - III

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ સામાજિક સંશોધનની વ્યાખ્યા આપો. સામાજિક સંશોધનમાં જ્ઞાનની ભૂમિકા અને પ્રકારો તપાસો ૨૫

અથવા

૧ શુદ્ધ અને વ્યવહારુ સંશોધન સમજાવો. સમાજવિજ્ઞાનના પદ્ધતિશાસ્ત્ર સાથે સંકળાયેલ ઈસ્યુ જણાવો. ૨૫

૨ સંશોધન ડિઝાઈન એટલે શું ? સમાજશાસ્ત્રમાં સંશોધન ડિઝાઈનના વિવિધ પાસાઓની ચર્ચા કરો. ૨૫

અથવા

૨ સામાજિક સર્વેના વિવિધ પ્રકારો જણાવો. ૨૫

૩ નિદર્શ એટલે શું ? નિદર્શના પ્રકારો જણાવો. ૨૫

અથવા

૩ માહિતી એકત્રીકરણની પ્રયુક્તિ તરીકે મુલાકાત અને પ્રશ્નાવલી સમજાવો. ૨૫

- ૪ ઉપકલ્પના એટલે શું ? માહિતી એકત્રીકરણ માટે ક્ષેત્રકાર્યની તાલીમ રૂપ અને તબક્કાઓ જણાવો.

અથવા

- ૪ નોંધ લખો : ૨૫
(અ) સંશોધન અહેવાલની રજૂઆત
(બ) નિરીક્ષણ પ્રયુક્તિ.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

- 1 Give the definition of Social Research. Explain 25
role and types of knowledge in Social Research.

OR

- 1 Explain pure and applied research. State 25
methodological issue in Social Science research.
- 2 What is Research Design ? Discuss about 25
various aspects of research design in sociology.

OR

- 2 State various types of Social Surveys. 25
- 3 What is sampling ? State main types of 25
sampling.

OR

- 3 Explain Interview and Questionnaire as a tool 25
of data collection.

- 4 What is hypothesis ? Explain training and stages of field work in data collection. 25

OR

- 4 Write notes : 25
- (i) Presentation of reporting research
 - (ii) Observation techniques.
-

PK-1432

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Political Science : Paper - I

(A Study of Indian Government & Politics)

(ભારતીય સરકાર અને રાજકારણનો અભ્યાસ)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

- ૧ ભારતીય રાજકારણના ઐતિહાસિક અને સામાજિક પાયાઓ વિષે વિગતે વર્ણન કરો.

અથવા

- ૧ ભારતીય રાજકારણ કઈ કઈ સમસ્યાઓનો સામનો કરી રહ્યું છે ? તમારી દૃષ્ટિએ સૌથી મહત્વની સમસ્યા કઈ છે ? શા માટે ?

- ૨ નોંધ લખો :

(અ) ભારતીય બંધારણનું આમુખ
(બ) 'કેન્દ્ર-રાજ્ય સંબંધો'ની સમીક્ષા.

અથવા

- ૨ મૂળભૂત અધિકારો એટલે શું ? ભારતીય બંધારણમાં આપવામાં આવેલા સ્વતંત્રતા અને સમાનતાના અધિકારોની ચર્ચા કરી, રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો અને મૂળભૂત અધિકારો વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો.

- ૩ ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ પક્ષની વિચારધારા અને કાર્યક્રમ વર્ણવી, ભારતીય રાજકારણમાં તેની વિરોધપક્ષ તરીકેની કામગીરીનું મૂલ્યાંકન કરો.

અથવા

- ૩ 'ભારતની શાસકીય પ્રથામાં વડાપ્રધાન અને પ્રધાનમંડળ' એ વિષય પરત્વે સંક્ષિપ્ત નિબંધ લખો.
- ૪ 'ભારતનું આર્થિક વિકાસનું રાજકારણ' એ વિષય પરત્વે સંક્ષિપ્ત નિબંધ લખો.

અથવા

- ૪ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે)
- (અ) ભારતીય નેતાગીરી : બદલાતો સંદર્ભ
- (બ) બંધારણ - 'સામાજિક પરિવર્તનનું સાધન'
- (ક) ભારતમાં ન્યાયિક સક્રિયતાવાદ
- (ડ) ભારતમાં હિતજૂથો અને દાબજૂથો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry **equal** marks.

- 1 Describe in detail about the Historical and Social Foundations of Indian Politics.

OR

- 1 Discuss the main problems which are being faced by Indian Politics. According to you which is the most important one ? Why ?

- 2 Write notes on :

- (a) The Preamble of Indian Constitution.
- (b) Evaluate the concept of 'Centre-state relations'.

OR

- 2 What is meant by fundamental Rights ? Discuss the right of freedom and equality given in the India Constitution and explain the difference between principles of directive state policy and fundamental rights.
- 3 Evaluate the functioning of Indian National Congress party as the opposition party in Indian Politics. Explain in detail its Ideology and programmes.

OR

- 3 Write a brief essay on the roles of the Prime Minister and the Cabinet (council of minister) as envisaged in the Indian Governmental System.
- 4 Write a brief essay on the politics of economic development of India.

OR

- 4 Write short notes on : (any **two**)
 - (a) Leadership of India : Changing Context.
 - (b) Constitution - 'As an Instrument of Social Change'.
 - (c) Judicial Activism in India.
 - (d) Interest groups and pressure groups in India.
-

PK-1443

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Political Science : Paper - II

(International Politics)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : તમામ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

- ૧ વિશ્વરાજકારણ એટલે શું ? ઠંડાયુદ્ધની સમાપ્તિ પછી આંતરરાષ્ટ્રીય રાજકારણનું કાર્યક્ષેત્ર અને અભ્યાસની અગત્ય ચર્ચો.

અથવા

- ૧ આંતરરાષ્ટ્રીય રાજકારણનું સ્વરૂપ જણાવી આંતરરાષ્ટ્રીય રાજકારણના અભ્યાસના જુદા જુદા અભિગમો જણાવો.

- ૨ 'બિનજોડાણ આંદોલન વર્તમાન સમયમાં અપ્રસ્તુત બન્યું છે.' આ વિધાનની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૨ વિદેશનીતિ એટલે શું ? વિદેશનીતિ ઘડનારા મહત્ત્વનાં પરિબળો સમજાવો.

- ૩ નિ:શસ્ત્રીકરણનો અર્થ જણાવી, વૈશ્વિકકક્ષાએ થયેલા નિ:શસ્ત્રીકરણના પ્રયાસોની ચર્ચા કરો.

અથવા

- ૩ સામૂહિક સુરક્ષાનો અર્થ સમજાવી, સામૂહિક સુરક્ષાની ઉપયોગિતા અને અગત્યની સમીક્ષા કરો.

- ૪ ત્રીજા વિશ્વનો ખ્યાલ સમજાવી, ત્રીજા વિશ્વના દેશોની ભૂમિકા અને અગત્ય સમજાવો.

અથવા

- ૪ ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે)
- (૧) આંતકવાદની સમસ્યા અને આંતરરાષ્ટ્રીય રાજકારણ
 - (૨) સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંઘની વિશ્વરાજકારણમાં ભૂમિકા
 - (૩) વૈશ્વિક સમસ્યા તરીકે પર્યાવરણ
 - (૪) સત્તાની સમતુલા જાળવવાના ઉપાયો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions have equal marks.

- 1 What is world politics ? Discuss the scope and importance of the study of international politics after ending cold war.

OR

- 1 State the nature of international politics and state various approaches to the study of International Politics.
- 2 'The non-alignment movement is become inappropriate in present time' - Discuss this statement.

OR

- 2 What is foreign policy ? Explain the important factors in formulating foreign policy.
- 3 State the meaning of disarmament and discuss the attempts made for disarmament at world level.

OR

- 3 Explain the meaning of collective security and assess the utility and importance of collective security.
- 4 Explain the concept of third world and explain the role and importance of it.

OR

- 4 Write short notes on : (any two)
- (i) Problem of terrorism and international politics.
 - (ii) The role of United Nations in world politics.
 - (iii) Environment as a world problem.
 - (iv) Remedies for the maintain of balance of power.
-

PK-1458

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March - April - 2011

Political Science : Paper - III

(Western Political Theory)

Time : 3 Hours]

[Total Marks :100

સૂચના : બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ રાજકીય સિદ્ધાંત એટલે શું ? રાજકીય સિદ્ધાંતનું મહત્ત્વ જણાવી રાજકીય સિદ્ધાંત અને રાજકીય વિચારધારા વચ્ચેનો ભેદ સ્પષ્ટ કરો

અથવા

૧ રાજ્યના વિવિધ પરિપ્રેક્ષ્યોની વિગતે ચર્ચા કરો.

૨ ગાંધીજીનો પ્રતિસત્તાનો સિદ્ધાંત સમજાવો.

અથવા

૨ સત્તાના વિવિધ પરિપ્રેક્ષ્યો જણાવી, મિશેલ ફુકોનો પ્રતિસત્તાનો સિદ્ધાંત સમજાવો.

૩ નાગરિક સમાજનો અર્થ સમજાવી, ભારતમાં નાગરિક સમાજની શક્યતાઓ ચકાસો

અથવા

૩ હાબરમસનો 'લોક સ્વીકૃતિની કટોકટીનો સિદ્ધાંત' સમજાવો.

૪ જહાંન રોલ્સના ન્યાયના સિદ્ધાંતને વિગતે સમજાવો.

અથવા

૪ ટૂંકનોંધ લખો : (કોઈ પણ બે)

(અ) રાજ્યનું વિલીનીકરણ

(બ) કલ્યાણ રાજ્ય

(ક) જે.એસ.મીલનો પ્રતિસત્તાનો સિદ્ધાંત

(ડ) વિચારધારા અને આધુનિક વિશ્વ.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry equal marks.

1 What is meant by political theory ? Explain the importance of political theory and clarify the difference between political theory and political ideology.

OR

1 Discuss in detail about the various perspectives of the state.

2 Explain the theory of counter power of Gandhiji.

OR

2 Explain the various perspectives of power and explain the theory of Counter power of Michel Foucault.

3 Explain the meaning of civil society and check the probability of civil society in India.

OR

3 Explain Habermass's 'Theory of Legitimation Crisis'.

4 Explain the theory of Justice of John Rawls.

OR

4 Write short notes on : (any **two**)

(i) Decline (Merging) of state.

(ii) Welfare State

(iii) The theory of Counter power of J.S. Mill.

(iv) Ideology and Modern world.

PK-1469

Seat No. _____

M. A. (Part - I) Examination

March/April - 2011

Political Science : Paper - IV
(Comparative Politics)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

સૂચના : બધા જ પ્રશ્નોના ગુણ સરખા છે.

૧ તુલનાત્મક રાજકારણની વ્યાખ્યા આપી, તેના સ્વરૂપ અને વિકાસનું વિસ્તૃત વર્ણન કરો.

અથવા

૧ રાજકીય પ્રથા એટલે શું ? આલમન્ડના નિક્ષેપ - બહિર્ક્ષેપ મોડેલની વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

૨ રાજકીય સામાજિકકારણની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી, રાજકીય સામાજિકકારણને અસર કરનારા પરિબળોની ચર્ચા કરો.

અથવા

૨ 'લોકશાહીમાં રાજકીય પક્ષોની ભૂમિકા અને મહત્ત્વ વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

૩ રાજકીય વિકાસની પરિભાષા સ્પષ્ટ કરી, રાજકીય વિકાસની વિશેષતાઓ જણાવો.

અથવા

૩ હિત જૂથ એટલે શું ? હિતજૂથના ઉદયનાં કારણો જણાવી, તેના ફાયદા - ગેરફાયદા જણાવો.

- ૪ રાજકીય સંસ્કૃતિની વ્યાખ્યા આપી, ભારતની રાજકીય સંસ્કૃતિની વિશેષતાઓ જણાવો.

અથવા

- ૪ અમેરિકન ન્યાયતંત્રના માળખાની વિગતો આપી, તેની અદાલતી સમીક્ષાની સત્તા વિશે માહિતી આપો.

ENGLISH VERSION

Instruction : All questions carry equal marks.

- 1 Give the definition of Comparative Politics and explain in detail its nature and development.

OR

- 1 What is meant by Political System ? Discuss in detail the input-output model of Almond.
- 2 Clear the concept of Political Socialization. Discuss the effective element of Political Socialization.

OR

- 2 Write a detailed note on "The importance and role of political party in democracy."
- 3 Clarify the concept of political development and discuss the characteristics of political development.

OR

- 3 What is meant by interest group ? Explain the reasons of its origin and give merits and demerits of interest groups.

- 4 Give the definition of political culture and explain the characteristics of India's political culture.

OR

- 4 Explain the framework of American Judiciary System and critically explain the power of judicial review of American Judiciary.
-

